

DOCUMENT FINAL
al
Reuniunii de la Viena
a reprezentanților statelor
participante la Conferința
pentru
securitate și cooperare
în Europa

EDITURA BĂLCESCU
1990

Bibl. Universitara Sibiu

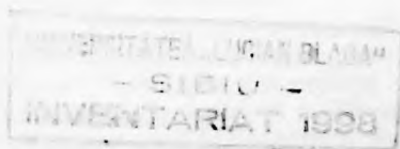

U136661160

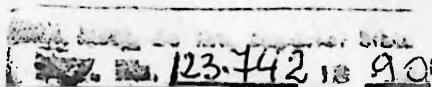
30.256

32/Δ61 5

DOCUMENT FINAL
al
Reuniunii de la Viena
a reprezentanților statelor
participante la Conferința
pentru
securitate și cooperare
în Europa

1990
EDITURA BĂLCESCU
București

30296

CĂTRE CITITOR

Prezentăm alăturat textul integral al Documentului final al Reuniunii de la Viena a reprezentanților statelor participante la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa. Reuniunea de la Viena — cea de-a treia de acest tip, după cele de la Belgrad (1978) și Madrid (1981) — a avut loc conform prevederilor Actului final de la Helsinki în perioada 4 noiembrie 1986 — 19 ianuarie 1989.

Deși Documentul final de la Viena a fost adoptat prin consens, la 15 ianuarie 1989, iar una din obligațiile pe care le-a prevăzut este însăși publicarea lui în fiecare stat participant, care se angaja să-l facă cunoscut cât mai larg posibil, acest document nu a fost, pînă în prezent, adus la cunoștința publicului din România.

Victoria revoluției, care a dus la înlăturarea tiraniei și cucerirea libertății, a deschis largi posibilități ca poporul român, liber pe destinele sale, să se asocieze pe deplin la procesul general-european, să-și ocupe locul care i se cuvine în procesul de construire a unei Europe unite, casă comună a tuturor popoarelor continentului.

Așa cum a declarat oficial Ministerul Afacerilor Externe la 6 ianuarie 1990, România și-a retras „rezervele și declarațiile interpretative” formulate din ordinul vechiului regim la 15 ianuarie 1989, în legătură cu Documentul final de la Viena, confirmînd acceptarea acestui document în totalitatea lui și exprimîndu-și voința de a acționa pentru aplicarea integrală și cu bună-credință a tuturor prevederilor lui.

Publicarea integrală a acestui document, sub egida Ministerului Afacerilor Externe, este un act de informare și, totodată, unul de dreptate față de cetățenii României, față de opinia publică din țara noastră.

DOCUMENT FINAL
AL REUNIUNII DIN 1986 DE LA VIENA
A REPREZENTANȚILOR STATELOR PARTICIPANTE
LA CONFERINȚA PENTRU SECURITATE
ȘI COOPERARE ÎN EUROPA, ȚINUTĂ PE BAZA
PREVEDERILOR ACTULUI FINAL REFERITOARE
LA URMĂRILE CONFERINȚEI

Reprezentanții statelor participante la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa (C.S.C.E.), Austria, Belgia, Bulgaria, Canada, Cipru, Cehoslovacia, Danemarca, Finlanda, Franța, R.D. Germană, R.F. Germania, Grecia, Vatican, Ungaria, Islanda, Irlanda, Italia, Liechtenstein, Luxemburg, Malta, Monaco, Olanda, Norvegia, Polonia, Portugalia, România, San Marino, Spania, Suedia, Elveția, Turcia, U.R.S.S., Marea Britanie, S.U.A. și Iugoslavia s-au reunit la Viena de la 4 noiembrie 1986 la 19 ianuarie 1989 în conformitate cu prevederile Actului final referitoare la urmările Conferinței, precum și pe baza celorlalte documente pertinente ale C.S.C.E.

Cancelarul federal al Austriei a ținut o cuvîntare în fața participanților, la 4 noiembrie 1986.

Toți șefii delegațiilor, între care se aflau miniștri și miniștri adjuncți ai multor state participante, au ținut cuvîntări de deschidere. Unii miniștri ai afacerilor externe au ținut cuvîntări la reuniune și în etape ulterioare.

Un reprezentant al Secretarului general al O.N.U. a rostit o cuvîntare în fața participanților. De asemenea, reprezentanți ai Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa (C.E.E.) și UNESCO au rostit alocuțiuni.

Au mai rostit cuvîntări reprezentanți ai următoarelor state mediteraneene neparticipante: Algeria, Egipt, Israel, Liban, Libia, Maroc, Siria și Tunisia.

Reprezentanții statelor participante și-au reafirmat angajamentul față de procesul C.S.C.E. și au subliniat rolul esențial al acestuia în creșterea încrederii, în deschiderea de noi căi pentru cooperare, în promovarea respectului pentru drepturile omului și libertățile fundamentale și pe această cale întărirea securității internaționale.

Statele participante au salutat dezvoltările favorabile în situația internațională care au avut loc de la încheierea Reuniunii de la Madrid din 1983 și și-au exprimat satisfacția că procesul C.S.C.E. a contribuit la aceste dezvoltări. Luînd notă de intensificarea dialogului politic dintre ele și de progresele importante din negocierile referitoare la securitatea militară și la dezarmare, ele au fost de acord că trebuie întreprinse noi eforturi pentru a consolida aceste tendințe pozitive și pentru a realiza o îmbunătățire substanțială pe mai departe a relațiilor lor reciproce. În consecință, ele și-au reafirmat hotărîrea de a înfăptui în întregime, pe cale unilaterală, bilaterală și multilaterală toate prevederile Actului final și ale celorlalte documente C.S.C.E.

Așa cum a fost prevăzut în ordinea de zi a Reuniunii de la Viena, reprezentanții statelor participante au procedat la un schimb de păreri aprofundat atît asupra îndeplinirii prevederilor Actului final și ale Documentului final de la Madrid, cît și a sarcinilor stabilite de către Conferință, precum și în contextul chestiunilor tratate de către aceasta, cu privire la adîncirea relațiilor lor reciproce, îmbunătățirea securității și dezvoltarea cooperării în Europa, și la dezvoltarea procesului de destindere în viitor.

În timpul schimbului de păreri statele participante au examinat în mod amănunțit și în detaliu îndeplinirea Actului final și a Documentului final de la Madrid. Au fost exprimate păreri diferite și uneori contradictorii în legătură cu măsura în care aceste angajamente au fost îndeplinite. Deși în multe domenii au fost remarcate dezvoltări încurajatoare, participanții au criticat deficiențele serioase care se mențin în înfăptuirea acestor documente.

A avut loc o dezbatere deschisă și sinceră asupra înfăptuirii și respectării principiilor Actului final. S-a exprimat îngrijorarea în legătură cu încălcările grave ale unora dintre aceste principii. În centrul dezbatelor intense și controversate au stat îndeosebi chestiunile referitoare la respectarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale. Statele participante au fost de acord că respectarea deplină a principiilor, sub toate aspectele lor, este esențială pentru îmbunătățirea relațiilor lor reciproce.

A fost discutată îndeplinirea prevederilor Actului final referitoare la măsurile de creștere a încrederii, la cooperarea în domeniul economic, al științei și tehnologiei și al mediului înconjurător, la chestiunile privind securitatea și cooperarea în Mediterana, precum și la cooperarea în domeniul umanitar și în alte domenii. În acest context a fost, de asemenea, discutată îndeplinirea prevederilor Documentului final de la Madrid și a altor documente C.S.C.E. S-a apreciat că nu au fost suficient folosite numeroasele posibilități oferite de Actul final.

Statele participante și-au exprimat, de asemenea, îngrijorarea în legătură cu extinderea terorismului, pe care l-au condamnat fără rezerve.

Discuțiile au reflectat contextul mai larg al procesului C.S.C.E. și au confirmat importanța luării în considerare a dimensiunii mondiale a acestuia în îndeplinirea prevederilor Actului final.

În deliberările lor reprezentanții statelor participante au ținut seama de rezultatele :

- Conferinței de la Stockholm referitoare la măsurile de creștere a încrederii și securității și la dezarmare în Europa ;
- Reuniunii de experți de la Atena, avînd mandatul de a continua examinarea și elaborarea unei metode general acceptabile pentru soluționarea pașnică a diferendelor în scopul completării metodelor existente ;
- Seminarului de la Veneția asupra cooperării economice, științifice și culturale în Mediterana ;
- Reuniunii de experți de la Ottawa asupra chestiunilor referitoare la respectarea, în statele lor, a drepturilor omului și libertăților fundamentale, sub toate aspectele lor, așa cum sînt conținute în Actul final ;
- „Forumului Cultural“ de la Budapesta ;
- Reuniunii de experți de la Berna asupra contactelor umane.

Statele participante au luat notă totodată că la 1 august 1985, la Helsinki, a fost marcată cea de-a 10 aniversare a semnării Actului final.

Statele participante și-au reafirmat angajamentul pentru continuarea procesului C.S.C.E. așa cum a fost con-

venit în capitolul referitor la urmările Conferinței cuprins în Actul final. Recunoscînd necesitatea unor progrese echilibrate care să acopere toate secțiunile Actului final, ele și-au exprimat, de asemenea, hotărîrea de a folosi noile posibilități pentru cooperarea lor și au ajuns la decizii corespunzătoare referitoare la activitățile ulterioare.

Reprezentanții statelor participante au examinat propunerile prezentate Reuniunii și au căzut de acord asupra următoarelor :

PROBLEME REFERITOARE LA SECURITATEA ÎN EUROPA

Statele participante își exprimă hotărîrea :

- de a folosi evoluțiile pozitive actuale din relațiile lor pentru a face destinderea un proces viabil, cuprinzător și veritabil, de amploare universală ;
- de a-și asuma răspunderea de a îndeplini în întregime angajamentele cuprinse în Actul final și alte documente ale C.S.C.E. ;
- de a-și intensifica eforturile pentru găsirea de soluții problemelor care afectează relațiile lor și pentru întărirea garanțiilor păcii și securității internaționale ;
- de a promova cooperarea și dialogul între ele, de a asigura exercitarea efectivă a drepturilor omului și a libertăților fundamentale și de a facilita contactele și comunicarea între oameni ;
- de a depune noi eforturi pentru a se obține în continuare progrese în întărirea încrederii și securității și în promovarea dezarmării.

Principii

1. Statele participante reafirmă atașamentul lor față de toate cele zece principii ale Declarației din Actul final privind Principiile care guvernează relațiile reciproce dintre statele participante și hotărîrea lor de a le respecta și transpune în practică. Ele reafirmă că toate aceste principii au o importanță primordială și că, în consecință, ele vor fi aplicate în mod egal și fără rezerve, fiecare din ele fiind interpretat luînd în considerare pe celelalte.

2. Ele subliniază că respectarea și aplicarea deplină a acestor principii, ca și stricta punere în practică a tuturor

angajamentelor C.S.C.E. decurgînd din ele sînt de o mare importanță politică și esențiale pentru edificarea încrederii și securității, ca și pentru dezvoltarea relațiilor prietenești și a cooperării dintre ele în toate domeniile.

3. În acest context, ele confirmă că își vor respecta în mod reciproc dreptul de a alege în mod liber și de a-și dezvolta sistemul lor politic, social, economic și cultural, precum și dreptul lor de a-și stabili legile, reglementările, practicile și politicile lor. În exercitarea acestor drepturi, ele vor asigura ca legile, reglementările, practicile și politicile lor să fie conforme cu obligațiile lor decurgînd din dreptul internațional și să fie puse de acord cu prevederile Declarației privind Principiile și alte angajamente asumate în cadrul C.S.C.E.

4. Ele confirmă, de asemenea, că în virtutea principiului egalității în drepturi și dreptului popoarelor de a dispune de ele însele și în conformitate cu prevederile corespunzătoare ale Actului final, toate popoarele au în mod permanent dreptul de a determina în deplină libertate, atunci cînd doresc și cum doresc, statutul lor politic intern și extern, fără nici un amestec din afară, și de a urmări, conform dorinței lor, dezvoltarea lor politică, economică, socială și culturală.

5. Ele reafirmă angajamentul lor de a respecta cu strictețe și în mod efectiv principiul integrității teritoriale a statelor. Ele se vor abține de la orice încălcare a acestui principiu și prin aceasta de la orice acțiune vizînd, prin mijloace directe sau indirecte, violarea integrității teritoriale, independenței politice sau unității unui stat, în contradicție cu scopurile și principiile Cartei Națiunilor Unite, cu alte angajamente asumate în virtutea dreptului internațional, precum și cu prevederile Actului final. Statele participante nu vor recunoaște ca fiind legale nici o acțiune sau situație contrare acestui principiu.

6. Statele participante reafirmă angajamentul lor față de principiul reglementării pe cale pașnică a diferendelor, convinse că acesta reprezintă un corolar esențial al îndatoririi pe care o au statele de a se abține de la folosirea forței sau amenințarea cu folosirea forței, ambele fiind factori esențiali pentru menținerea și consolidarea păcii și a securității.

Ele își exprimă hotărîrea de a continua eforturile în vederea examinării și elaborării, pe baza prevederilor

pertinente ale Actului final, ale Documentului final de la Madrid și luînd în considerare rapoartele reuniunilor de experți de la Montreux și Atena, a unei metode general-acceptabile de reglementare pașnică a diferendelor, destinată să completeze metodele existente. În acest context, ele acceptă, în principiu, implicarea obligatorie a unei terțe părți, atunci cînd un diferend nu poate fi reglementat prin alte mijloace pașnice.

7. Pentru a asigura aplicarea treptată a acestui angajament, incluzînd, ca un prim pas, implicarea obligatorie a unei terțe părți în reglementarea unor anumite categorii de diferende, ele hotărîesc să convoace o reuniune de experți la Valetta de la 15.I.1991 pînă la 8.II.1991 pentru a stabili o listă de asemenea categorii, ca și procedurile și mecanismele aferente. Această listă va putea fi extinsă ulterior, în mod treptat. Reuniunea va examina, de asemenea, și posibilitatea de stabilire a unor mecanisme pentru a se ajunge la hotărîri obligatorii ale terților.

Următoarea Reuniune general europeană va evalua progresele realizate la reuniunea de experți. Ordinea de zi, programul de lucru și alte aranjamente organizatorice sînt prevăzute în Anexa 1.

8. Statele participante condamnă, fără rezerve, ca fiind criminale, toate actele, metodele și practicile teroriste, oriunde și de către oricine ar fi comise, inclusiv pe cele care pun în primejdie relațiile de prietenie dintre state și securitatea lor și sînt de acord că terorismul nu poate fi justificat în nici o împrejurare.

9. Ele își exprimă hotărîrea de a acționa pentru eradicarea terorismului atît prin cooperare bilaterală, cît și multilaterală, mai ales în cadrul forurilor internaționale ca O.N.U., Organizația Aviației Civile Internaționale și Organizația Maritimă Internațională și în conformitate cu prevederile corespunzătoare ale Actului final și ale Documentului final de la Madrid.

10. Convinse de necesitatea combinării măsurilor la nivel național cu întărirea cooperării internaționale, statele participante își exprimă intenția :

10. 1) — de a urma o politică de fermitate, ca răspuns la cererile teroriste ;

10. 2) — de a întări și dezvolta cooperarea bilaterală și multilaterală dintre ele pentru prevenirea și combaterea terorismului și de a ridica eficiența cooperării existente la

nivel bilateral sau în cadrul unor grupuri de state, inclusiv, după caz, prin schimburi de informații ;

10. 3) — de a preveni desfășurarea pe teritoriile lor a unor activități ilegale ale persoanelor, grupurilor sau organizațiilor care instigă, organizează sau se angajează în săvârșirea de acte de terorism sau subversive sau în alte activități îndreptate spre răsturnarea violentă a regimului dintr-un alt stat participant ;

10. 4) — de a întreprinde măsuri efective pentru prevenirea și reprimarea actelor de terorism care vizează pe reprezentanții diplomatici sau consulari, ca și împotriva terorismului implicând încălcări ale Convențiilor de la Viena asupra relațiilor diplomatice și consulare, în special ale prevederilor lor referitoare la privilegiile și imunitățile diplomatice și consulare ;

10. 5) — de a asigura extrădarea sau judecarea persoanelor implicate în acte teroriste și de a coopera strâns în cazurile de conflict de jurisdicție, în care mai multe state sînt implicate, acționînd, în ambele situații, în conformitate cu acordurile internaționale corespunzătoare ;

10. 6) — de a examina participarea, dacă nu au făcut-o pînă acum, la convențiile internaționale corespunzătoare referitoare la reprimarea actelor de terorism ;

10. 7) — de a continua să acționeze în organismele internaționale de resort pentru ameliorarea și extinderea măsurilor împotriva terorismului și de a asigura ca acordurile corespunzătoare să fie acceptate și respectate de un număr cît mai mare posibil de state.

11. Ele confirmă că vor respecta drepturile omului și libertățile fundamentale, inclusiv libertatea de gîndire, conștiință, religie sau convingere, pentru toți, fără deosebire de rasă, sex, limbă sau religie. Ele reafirmă, de asemenea, semnificația universală a drepturilor omului și libertăților fundamentale, a căror respectare reprezintă un factor esențial de pace, justiție și securitate, necesar pentru a asigura dezvoltarea relațiilor prietenești și cooperării între ele, ca și între toate statele.

12. Ele își exprimă hotărîrea de a garanta exercitarea efectivă a drepturilor omului și libertăților fundamentale, care derivă, toate, din demnitatea inerentă a persoanei umane și sînt esențiale pentru dezvoltarea sa liberă și deplină. Ele recunosc că drepturile și libertățile civile, politice, economice, sociale, culturale și alte drepturi și libertăți sînt, toate, de o importanță primordială și trebuie

să fie pe deplin înfăptuite prin toate mijloacele corespunzătoare.

13. În acest context, ele :

13. 1) — vor dezvolta legile, reglementările și politicile lor din domeniul drepturilor omului și libertăților fundamentale civile, politice, economice, sociale, culturale și altele și le vor pune în practică pentru garantarea exercitării efective a acestor drepturi și libertăți ;

13. 2) — vor examina posibilitatea de a adera, dacă nu au făcut-o pînă acum, la Pactul internațional asupra drepturilor civile și politice, Pactul internațional asupra drepturilor economice, sociale și culturale, Protocolul facultativ al Pactului asupra drepturilor civile și politice și alte instrumente internaționale corespunzătoare ;

13. 3) — vor publica și difuza textul Actului final, Documentului final de la Madrid și al prezentului document ca și pe cele ale altor instrumente internaționale pertinente din domeniul drepturilor omului pentru a asigura disponibilitatea acestor documente, în întregime, a le face cunoscute cît mai larg posibil și a le face accesibile tuturor persoanelor din țările lor, în special prin sistemul bibliotecilor publice ;

13. 4) — vor asigura, în mod efectiv, dreptul persoanei de a cunoaște și de a acționa în conformitate cu drepturile și obligațiile sale în acest domeniu, și, în acest scop, vor publica și vor face accesibile toate legile, reglementările și procedurile referitoare la drepturile omului și libertățile fundamentale ;

13. 5) — vor respecta dreptul cetățenilor lor de a contribui activ, individual, sau în asociere cu alții, la promovarea și protejarea drepturilor omului și a libertăților fundamentale ;

13. 6) — vor încuraja, în școli și în alte instituții de învățămînt, luarea în considerare a promovării și protejării drepturilor omului și libertăților fundamentale ;

13. 7) — vor asigura tuturor cetățenilor de pe teritoriul lor și de sub jurisdicția lor, drepturile și libertățile lor fundamentale, fără nici un fel de deosebire, precum rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau altă opinie, origine națională sau socială, proprietate, naștere sau alt statut ;

13. 8) — vor asigura ca nici o persoană care exercită și exprimă intenția de a exercita sau încearcă să exercite aceste drepturi și libertăți, ca și orice membru al familiei

sale, să nu fie, în nici un fel, supusă discriminării, ca urmare a acestui lucru ;

13. 9) — vor asigura existența unor căi de recurs efective, precum și a unor informații complete despre acestea pentru toți cei care pretind că drepturile și libertățile lor fundamentale au fost încălcate ; ele vor aplica, între altele, în mod efectiv următoarele recursuri :

- dreptul individului de a apela la organele executive, legislative, judiciare sau administrative ;
- dreptul la o audiere corectă și publică, într-un timp rezonabil, în fața unui tribunal independent și imparțial, incluzînd dreptul de a prezenta argumente juridice și de a fi reprezentat de un avocat, la alegerea sa ;
- dreptul de a fi informat prompt și oficial asupra hotărîrii luate ca urmare a oricărui apel, inclusiv asupra temeiurilor legale pe care se bazează această decizie. Această informare va fi furnizată de regulă în scris și în orice caz într-un mod care să permită persoanei să facă uz efectiv de alte recursuri disponibile.

14. Statele participante recunosc că promovarea drepturilor economice, sociale, culturale, ca și a drepturilor civile și politice este de o importanță primordială pentru demnitatea umană și pentru realizarea aspirațiilor legitime ale fiecărei persoane. În consecință, vor continua eforturile lor în vederea obținerii treptate a îndeplinirii depline a drepturilor economice, sociale și culturale prin toate mijloacele adecvate, incluzînd, în special, adoptarea de măsuri legislative. În această privință ele vor acorda o atenție deosebită problemelor din domeniile angajării în muncă, locuințelor, asigurărilor sociale, sănătății, învățămîntului și culturii. Ele vor promova un progres constant în îndeplinirea tuturor drepturilor și libertăților în țările lor, precum și în dezvoltarea relațiilor dintre ele și ca alte state, astfel încît fiecare persoană să se bucure în mod real și pe deplin de drepturile sale economice, sociale și culturale, precum și de drepturile sale civile și politice.

15. Statele participante își reafirmă hotărîrea de a asigura drepturi egale pentru bărbați și femei. În consecință, ele vor lua toate măsurile necesare, inclusiv măsuri legislative, pentru promovarea participării egale și efec-

tive a bărbaților și femeilor la viața politică, economică, socială și culturală. Ele vor examina posibilitatea aderării, dacă nu au făcut-o pînă acum, la Convenția asupra eliminării tuturor formelor de discriminare împotriva femeii.

16. Pentru a asigura libertatea persoanei de a profesa și practica religia sau convingerea sa, statele participante, între altele :

16. 1) — vor lua măsuri efective pentru a preveni și elimina discriminarea împotriva persoanelor sau comunităților pe motiv de religie sau convingere, în recunoașterea, exercitarea și beneficiul drepturilor omului și libertăților fundamentale în toate domeniile vieții civile, politice, economice, sociale și culturale și pentru a asigura egalitatea efectivă între credincioși și necredincioși ;

16. 2) — vor cultiva un climat de toleranță și respect între credincioșii aparținînd diferitelor comunități ca și între credincioși și necredincioși ;

16. 3) — vor acorda, la cererea acestora, comunităților de credincioși care practică sau care se pregătesc să practice credința lor în cadrul constituțional al statelor lor, recunoașterea statutului prevăzut pentru ele în țările respective ;

16. 4) — vor respecta dreptul acestor comunități religioase :

- de a stabili și menține lăcașuri de rugăciune sau de adunare liber accesibile ;
- de a se organiza ele însele în conformitate cu structura lor ierarhică și instituțională ;
- de a selecta, numi și înlocui personalul lor, în conformitate cu cerințele și normele lor respective, ca și cu orice aranjament acceptat liber între ele și statul lor ;
- de a solicita și primi contribuții voluntare financiare și de altă natură ;

16. 5) — se vor angaja în consultări cu cultele, instituțiile și organizațiile religioase pentru a obține o mai bună înțelegere a cerințelor libertății religioase ;

16. 6) — vor respecta dreptul fiecăruia de a da și de a primi educație religioasă în limba aleasă de el, individual sau în asociere cu alții ;

16. 7) — vor respecta, în acest context, între altele, libertatea părinților de a asigura educația religioasă și morală a copiilor lor, în conformitate cu convingerile lor proprii ;

16. 8) — vor permite pregătirea personalului religios în instituții corespunzătoare ;

16. 9) — vor respecta dreptul credincioșilor individuali și al comunităților de credincioși de a dobîndi, de a poseda și de a folosi cărți sfinte, publicații religioase în limba aleasă de ele și alte articole și materiale legate de practica religiei sau credinței ;

16. 10) — vor permite cultelor, instituțiilor și organizațiilor religioase să producă, să importe și să difuzeze publicații și materiale religioase ;

16. 11) — vor examina favorabil interesul comunităților religioase de a participa la dialogul public, între altele, prin mijloacele de informare în masă.

17. Statele participante recunosc că exercitarea drepturilor menționate mai sus referitoare la libertatea de religie sau credință poate fi supusă numai acelor limitări prevăzute de lege și care sînt conforme cu obligațiile care le revin potrivit dreptului internațional și cu angajamentele lor internaționale. Ele vor asigura, în legislația și reglementările lor și în aplicarea acestora, exercitarea deplină și efectivă a libertății de gîndire, conștiință, religie sau de convingere.

18. Statele participante vor depune eforturi susținute pentru aplicarea prevederilor Actului final și ale Documentului final de la Madrid referitoare la minoritățile naționale. Ele vor lua toate măsurile necesare de ordin legislativ, administrativ și judiciar, precum și alte măsuri și vor aplica instrumentele internaționale pertinente prin care s-au obligat să asigure protecția drepturilor omului și libertăților fundamentale ale persoanelor aparținînd minorităților naționale de pe teritoriul lor. Ele se vor abține de la orice discriminare împotriva acestor persoane și vor contribui la realizarea intereselor și aspirațiilor lor legitime în domeniul drepturilor omului și libertăților fundamentale.

19. Ele vor proteja și vor crea condiții pentru promovarea identității etnice, culturale, lingvistice și religioase a minorităților naționale de pe teritoriul lor. Ele vor respecta libera exercitare a drepturilor de către persoanele aparținînd acestor minorități și vor asigura deplina egalitate a acestora cu alți cetățeni.

20. Statele participante vor respecta pe deplin dreptul fiecăruia :

— la libertatea de mișcare și de alegere a domiciliului în cadrul frontierelor fiecărui stat, și

— de a părăsi orice țară, inclusiv propria țară, și de a se întoarce în țara sa.

21. Statele participante vor asigura ca exercitarea drepturilor sus-menționate să nu fie supusă nici unei restricții, cu excepția aceloră prevăzute de lege și care sînt conforme cu obligațiile asumate de ele potrivit dreptului internațional, în special prin Pactul internațional asupra drepturilor civile și politice, și cu angajamentele lor internaționale, îndeosebi Declarația universală a drepturilor omului. Aceste restricții au un caracter de excepție. Statele participante vor asigura ca să nu se abuzeze de aceste restricții și ca ele să nu se aplice arbitrar, ci de o manieră care să mențină exercitarea efectivă a acestor drepturi.

22. În acest context, ele vor permite tuturor refugiaților care doresc acest lucru, să se întoarcă în siguranță la casele lor.

23. Statele participante

23. 1) — vor asigura ca nimeni să nu fie arestat, deținut sau exilat arbitrar ;

23. 2) — vor asigura ca toate persoanele aflate în deținție sau încarcerate să fie tratate în mod uman și cu respectarea demnității inerente persoanei umane ;

23. 3) — vor respecta Regulile minime-standard ale O.N.U. privind tratamentul aplicat deținuților, precum și Codul O.N.U. asupra comportamentului persoanelor oficiale însărcinate cu aplicarea legii ;

23. 4) — vor interzice tortura și alte acte de cruzime, tratamente sau pedepse inumane sau degradante și vor lua măsuri efective, legislative, administrative, judiciare și altele, pentru prevenirea și pedepsirea unor asemenea practici ;

23. 5) — vor examina aderarea, dacă nu au făcut-o pînă acum, la Convenția împotriva torturii și a altor acte de cruzime inumane sau tratamente ori pedepse degradante ;

23. 6) — vor proteja persoanele împotriva oricăror practici psihiatrice sau alte practici medicale care încalcă drepturile omului și libertățile fundamentale și vor lua măsuri efective pentru prevenirea și pedepsirea unor asemenea practici.

24. Statele participante iau notă de faptul că pedeapsa capitală a fost abolită într-un număr dintre ele.

În statele participante care nu au abolit pedeapsa capitală, condamnarea la moarte va putea fi impusă numai pentru cele mai grave crime, în conformitate cu legea în vigoare la data comiterii crimei și fără încălcarea angajamentelor lor internaționale. Problema abolirii pedepsei cu moartea va fi menținută în atenție. În acest context, statele participante vor coopera cu organizațiile internaționale competente.

25. În scopul dezvoltării înțelegerii și încrederii reciproce, al promovării relațiilor prietenești și de bună vecinătate, al întăririi păcii, securității și justiției internaționale și al îmbunătățirii îndeplinirii angajamentelor lor asumate în cadrul C.S.C.E., statele participante vor dezvolta, pe mai departe, cooperarea și vor promova dialogul dintre ele, în toate domeniile și la toate nivelurile, pe baza deplinei egalități.

Ele sînt de acord că respectarea deplină și aplicarea principiilor ca și îndeplinirea celorlalte prevederi ale C.S.C.E. vor îmbunătăți relațiile lor și vor promova dezvoltarea cooperării dintre ele. Ele se vor abține de la orice acțiune neconformă cu prevederile Actului final și ale altor documente C.S.C.E. și recunosc că orice asemenea acțiune va dăuna relațiilor dintre ele și va afecta dezvoltarea cooperării lor.

26. Ele reafirmă că guvernele, instituțiile, organizațiile și persoanele au de jucat un rol corespunzător și pozitiv prin contribuția pe care o pot aduce la realizarea scopurilor cooperării dintre ele și la îndeplinirea deplină a Actului final. În acest scop ele vor respecta dreptul persoanelor de a observa și promova aplicarea prevederilor C.S.C.E. și de a se asocia cu alte persoane în acest scop. Ele vor facilita contactele directe și comunicarea dintre aceste persoane, dintre organizații și instituții, în cadrul și între statele participante și vor înlătura, acolo unde există, impedimentele juridice și administrative care nu sînt în concordanță cu prevederile C.S.C.E. Ele vor lua, de asemenea, măsuri efective pentru a facilita accesul la informații cu privire la aplicarea prevederilor C.S.C.E. și pentru a înlesni exprimarea liberă a părerilor în aceste probleme.

27. Statele participante au ascultat o dare de seamă asupra Reuniunii de experți referitoare la chestiunile privind respectarea în statele lor a drepturilor omului și libertăților fundamentale, sub toate aspectele lor, așa cum

sînt cuprinse în Actul final, care a avut loc la Ottawa în perioada 7 mai — 17 iunie 1985. Ele au salutat faptul că a avut loc o discuție sinceră asupra chestiunilor care le preocupă în mod deosebit. Deși aceste discuții nu au condus la concluzii convenite, ele au fost de acord că un asemenea schimb de păreri aprofundat constituie, el însuși, o contribuție valoroasă la procesul C.S.C.E. În această privință, s-a luat notă îndeosebi de faptul că propunerile făcute la Reuniune au fost examinate încă o dată la Reuniunea general-europeană de la Viena. Ele au salutat, de asemenea, decizia participanților de a permite accesul publicului la o parte a reuniunii și au luat notă că această practică a fost dezvoltată în continuare la următoarele reuniuni.

MĂSURI DE CREȘTERE A ÎNCREDERII ȘI SECURITĂȚII ȘI UNELE ASPECTE ALE SECURITĂȚII ȘI DEZARMĂRII ÎN EUROPA

Conferința de la Stockholm : evaluarea progreselor obținute

Statele participante,

În conformitate cu prevederile pertinente ale Documentului final de la Madrid, au evaluat progresele obținute în cursul Conferinței cu privire la măsurile de creștere a încrederii și securității și la dezarmare în Europa care a avut loc la Stockholm în perioada 17 ianuarie 1984—19 septembrie 1986.

Ele au salutat adoptarea la Stockholm a unei serii de măsuri reciproc complementare de creștere a încrederii și securității (M.C.I.S.).

Ele au luat notă că aceste măsuri corespund criteriilor din mandatul de la Madrid și constituie o îmbunătățire substanțială și o extindere a măsurilor de creștere a încrederii adoptate în Actul final.

Ele au luat notă că adoptarea Documentului de la Stockholm a constituit o realizare politică semnificativă și că măsurile sale sînt un pas important în eforturile de reducere a riscurilor confruntării militare în Europa. Ele au fost de acord că aceste măsuri vor contribui la creșterea încrederii și securității, aceasta depinzînd de felul în care ele vor fi puse în aplicare. Ele sînt încurajate de modul de îndeplinire inițial al acestora și au luat notă de faptul că sînt necesare experiențe ulterioare și o examinare detaliată. Ele își reafirmă hotărîrea de a respecta cu strictețe și de a aplica cu bună credință toate prevederile Conferinței de la Stockholm.

Ele își reafirmă angajamentul față de prevederile Documentului final de la Madrid referitoare la Conferința cu privire la măsurile de creștere a încrederii și securității

și la dezarmare în Europa și au fost de acord să reia lucrările Conferinței în vederea realizării de noi progrese în această direcție.

Noi eforturi pentru dezarmare și securitate în Europa

Statele participante,

Reamintind prevederile pertinente ale Actului final și ale Documentului final de la Madrid, potrivit cărora ele recunosc interesul lor, al tuturor, față de eforturile vizînd diminuarea confruntării militare și promovarea dezașmării,

Reafirmînd hotărîrea lor exprimată în Actul final de a întări încrederea dintre ele și de a contribui astfel la o stabilitate sporită și la securitate în Europa,

Subliniind natura complementară a eforturilor din cadrul procesului C.S.C.E. vizînd creșterea încrederii și securității și sporirea stabilității și obținerea de progrese pe calea dezașmării, în scopul diminuării confruntării militare și al creșterii securității pentru toți,

Subliniind că în întreprinderea unor asemenea eforturi ele vor respecta interesele de securitate ale tuturor statelor participante la C.S.C.E., și care sînt inerente egalității lor suverane,

Examinînd căile și mijloacele corespunzătoare pentru continuarea eforturilor lor pentru securitate și dezarmare în Europa,

Au ajuns la înțelegerea că aceste eforturi trebuie să fie structurate după cum urmează :

Negocieri asupra măsurilor de creștere a încrederii și securității

Statele participante au convenit să aibă loc negocieri asupra măsurilor de creștere a încrederii și securității pentru dezvoltarea și lărgirea rezultatelor deja obținute la Conferința de la Stockholm, cu scopul elaborării și adopțării unei noi serii de măsuri reciproc complementare de creștere a încrederii și securității menite să reducă riscul confruntării militare în Europa.

Aceste negocieri vor avea loc în conformitate cu mandatul de la Madrid.

Deciziile Reuniunii pregătitoare ținută la Helsinki în perioada 25 octombrie—11 noiembrie 1983 se vor aplica *mutatis mutandis* (a se vedea Anexa II).

Aceste negocieri vor avea loc la Viena, începînd în săptămîna care se deschide cu ziua de 6 martie 1989.

Următoarea reuniune general-europeană a statelor participante la C.S.C.E., care va avea loc la Helsinki, începînd cu data de 24 martie 1992, va evalua progresele obținute la aceste negocieri.

Negocieri asupra forțelor armate convenționale în Europa

Negocierile asupra forțelor armate convenționale în Europa vor avea loc, așa cum s-a convenit, între acele state menționate în mandatul cuprins în declarația președintelui din Anexa III a acestui document, care au stabilit între ele ordinea de zi, regulile de procedură și aranjamentele organizatorice pentru aceste negocieri, și care vor stabili programul lor de lucru și rezultatele lor. Aceste negocieri se vor desfășura în cadrul procesului C.S.C.E.

Aceste negocieri vor avea loc la Viena, începînd în săptămîna care se deschide cu ziua de 6 martie 1989.

La următoarea reuniune general-europeană a statelor participante la C.S.C.E., care va avea loc la Helsinki începînd cu data de 24 martie 1992, va avea loc un schimb de păreri asupra progreselor obținute la aceste negocieri.

Ședințe cu scopul de a se proceda la schimburi de păreri și informații cu privire la stadiul negocierilor asupra forțelor armate convenționale în Europa

S-a convenit ca Statele participante să țină ședințe cu scopul de a proceda la schimburi de păreri și informații cu privire la desfășurarea negocierilor asupra forțelor armate convenționale în Europa.

Aceste ședințe vor avea loc cel puțin de două ori pe parcursul fiecărei sesiuni a negocierilor asupra forțelor armate convenționale în Europa.

Prevederile referitoare la aranjamentele practice privind aceste ședințe sînt cuprinse în Anexa IV la acest document.

La toate aceste ședințe participanții la negocierile asupra forțelor armate convenționale în Europa vor prezenta informații substanțiale cu privire la desfășurarea negocierilor, progrese și rezultate obținute, în scopul de a permite fiecărui stat participant să evalueze stadiul lor.

Participanții la aceste negocieri s-au angajat să ia în considerare, în cursul negocierilor lor, părerile exprimate în cadrul acestor ședințe de către celelalte state participante în ceea ce privește propria lor securitate.

Vor fi puse la dispoziție informații pe o bază bilaterală.

Următoarea reuniune general-europeană a statelor participante la C.S.C.E., care va avea loc la Helsinki începînd de la data de 24 martie 1992, va examina modul în care aceste aranjamente sînt realizate.

Luînd în considerare prevederile pertinente ale Actului final și ale Documentului final de la Madrid și ținînd seama de rezultatele obținute în cadrul celor două negocieri și, de asemenea, în lumina altor negocieri pertinente asupra securității și dezarmării afectînd Europa, o viitoare reuniune general-europeană în cadrul C.S.C.E. va examina căile și mijloacele corespunzătoare pentru ca statele participante să-și continue eforturile pentru securitate și dezarmare în Europa, inclusiv chestiunea completării mandatului de la Madrid pentru următoarea etapă a Conferinței cu privire la măsurile de creștere a încrederii și securității și a dezarmării în Europa.

COOPERAREA ÎN DOMENIILE ECONOMIEI, ȘTIINȚEI ȘI TEHNOLOGIEI ȘI MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR

Statele participante reafirmă voința lor de a dezvolta cooperarea în domeniile economiei, științei și tehnologiei și mediului înconjurător și de a promova relații economice internaționale stabile și echitabile, în interesul tuturor statelor. Ele exprimă disponibilitatea lor de a intensifica dialogul în forurile competente, în vederea facilitării găsirii de soluții corespunzătoare pentru problemele economice interdependente centrale, cum sînt cele monetar-financiare, datoria externă și comerțul. În legătură cu aceasta, ele subliniază importanța politicilor îndreptate spre promovarea de ajustări structurale și stimularea creșterii economiilor naționale și crearea unui climat economic internațional favorabil dezvoltării.

Statele participante recunosc rolul important al Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa (C.E.E./O.N.U.) în stimularea cooperării economice regionale și în aplicarea prevederilor Actului final și ale documentelor ce i-au urmat. Ele exprimă disponibilitatea lor de a folosi și mai mult cadrul existent, resursele și experiența C.E.E./O.N.U. în domenii care sînt importante pentru aplicarea recomandărilor C.S.C.E.

Comerțul și cooperarea industrială

1. În scopul folosirii mai bune a potențialului lor economic și al stimulării creșterii schimburilor lor comerciale, statele participante vor face eforturi suplimentare pentru a promova condiții favorabile pentru comerț și cooperare industrială, luînd în considerare toate prevederile

pertinente din Actul final și Documentul final de la Madrid.

2. Statele participante recunosc importanța unor condiții favorabile de afaceri pentru dezvoltarea comerțului dintre ele. Ele vor facilita contacte directe între oamenii de afaceri, cumpărătorii potențiali și utilizatorii finali, inclusiv contacte la fața locului referitoare la afaceri proiectate sau în curs de negociere. Ele vor lua, de asemenea, măsuri pentru a îmbunătăți efectiv condițiile de lucru pentru oamenii de afaceri în ce privește, între altele, acreditarea, cazarea, comunicațiile, angajarea și folosirea personalului și evitarea întârzierilor nejustificate la îndeplinirea procedurilor de viză și a formalităților vamale. În plus, ele recunosc posibilitățile oferite de târgurile și expozițiile comerciale pentru dezvoltarea contactelor comerciale și obținerea de rezultate comerciale concrete.

3. Statele participante vor continua eforturile pentru a reduce și mai mult sau elimina progresiv obstacolele de orice fel din calea comerțului, contribuind astfel la dezvoltarea și diversificarea relațiilor lor comerciale. Ele exprimă sprijinul lor pentru activitatea întreprinsă în acest domeniu în forurile internaționale corespunzătoare.

4. Statele participante vor încuraja formele de comerț care sînt compatibile cu desfășurarea eficientă a relațiilor de afaceri internaționale și vor încuraja, de asemenea, partenerii de afaceri să decidă independent asupra partenerilor lor. În ceea ce privește tranzacțiile în compensație sub toate formele lor, ele recomandă ca propunerile respective să fie examinate la începutul negocierilor și, cînd se convin, să fie soluționate de o manieră flexibilă, în special în ceea ce privește alegerea produselor. În această privință preocupările speciale ale întreprinderilor mici și mijlocii trebuie să fie luate în considerare. Statele participante recunosc rolul valoros al C.E.E./O.N.U., în a se ocupa de probleme referitoare la tranzacțiile în compensație.

5. Statele participante recunosc că o autogestiune crescîndă a întreprinderilor în cadrul economiilor lor respective poate să le ajute să răspundă mai bine cerințelor pieței și să contribuie astfel la dezvoltarea comerțului și cooperării între ele.

6. Pentru a facilita identificarea posibilităților de desfășurare pe piață, statele participante vor promova publicarea și punerea la dispoziție a unor informații economice și comerciale cuprinzătoare, comparabile și în timp util. Ele vor publica informații și statistici macroeconomice la zi și vor avea în vedere să facă disponibile date privind balanța de plăți. De asemenea, ele vor transmite la banca de date comerciale a O.N.U. (COMTRADE) date detaliate într-o formă corespunzătoare pentru desfășurarea eficientă a comerțului exterior. Ele vor încuraja colaborarea dintre serviciile lor statistice și în cadrul C.E.E./O.N.U., pentru a facilita, între altele, identificarea disparităților în statisticele de comerț exterior și pentru a ameliora comparabilitatea internațională a unor astfel de statistici. În plus, ele consideră utilă sporirea publicării și a schimbului de statistici pe astfel de teme cum sînt demografia, sănătatea publică, agricultura, mediul înconjurător și energia.

7. Notînd importanța crescîndă a serviciilor în relațiile lor economice reciproce, statele participante vor examina, în organisme corespunzătoare, evoluțiile în acest domeniu și perspectivele pentru un acces sporit pe piața serviciilor.

8. Reafirmînd importanța cooperării industriale în relațiile lor economice pe termen lung, statele participante vor promova măsuri menite să creeze condiții favorabile pentru dezvoltarea unei asemenea cooperări. Ele vor studia, așadar, în forurile competente, îmbunătățirea cadrului legal, administrativ și economic pentru cooperarea industrială. Ele vor încuraja contacte între partenerii potențiali, vor dezvolta schimbul de informații corespunzătoare și vor promova participarea întreprinderilor mici și mijlocii la cooperarea industrială.

9. Statele participante recunosc posibilitățile oferite de societățile mixte productive, competitive și rentabile, ca o formă reciproc avantajoasă de cooperare industrială. Ele vor îmbunătăți condițiile legale, administrative și financiare pentru investițiile în societățile mixte și desfășurarea activității acestora. Ele vor promova, de asemenea, schimbul tuturor informațiilor necesare pentru stabilirea de societăți mixte, inclusiv toate informațiile tehnice necesare, precum și informații despre administrare, condiții de lucru, evidență contabilă și impunere fiscală, repatriere a profiturilor și protecția investițiilor, condițiile pentru producție și accesul la sursele de aprovizionare pe piețele interne.

10. Statele participante subliniază importanța politicilor și practicilor lor de standardizare și a activităților conexe pentru facilitarea comerțului internațional, în special în ce privește produsele care fac obiectul unei verificări obligatorii a calității. În consecință, ele vor lua în considerare măsuri de armonizare a politicilor și practicilor lor naționale de testare și certificare a calității și vor promova cooperarea între organismele naționale competente, precum și în organismele internaționale, inclusiv în cadrul C.E.E./O.N.U.

11. Statele participante recunosc importanța crescândă a unui marketing efectiv pentru dezvoltarea relațiilor comerciale și a cooperării industriale, producerea și comercializarea de noi produse și satisfacerea nevoilor consumatorului. Dată fiind creșterea posibilităților de marketing, ele vor căuta să îmbunătățească condițiile pentru firmele și organizațiile angajate în prospectarea piețelor interne și străine și în alte activități de marketing.

12. Statele participante reafirmă utilitatea, pentru toate întreprinderile, în special pentru întreprinderile mici și mijlocii, a unor clauze de arbitraj flexibile și reciproc convenite, pentru a asigura soluționarea echitabilă a litigiilor din comerțul internațional și cooperarea industrială.

Având în vedere prevederile corespunzătoare din Actul final și din Documentul final de la Madrid, ele acordă importanță, în special, libertății de alegere a arbitrilor, inclusiv a arbitrului principal și a țării de arbitraj. Ele recomandă să se acorde atenție adoptării Legii model a Comisiei Națiunilor Unite pentru Dreptul comercial internațional (UNCITRAL) privind arbitrajul comercial internațional. Ele recunosc valoarea acordurilor de cooperare în domeniul arbitrajului comercial între camerele de comerț și alte organe de arbitraj.

13. Statele participante sînt de acord să se convoace o Conferință privind cooperarea economică în Europa. Această conferință va avea loc la Bonn între 19 martie și 11 aprilie 1990. Obiectivul conferinței este de a da noi impulsuri relațiilor economice dintre statele participante, îndeosebi prin îmbunătățirea condițiilor pentru comerț și cooperare industrială, prin examinarea de noi posibilități și căi ale cooperării economice.

La această conferință vor participa reprezentanți guvernamentali și ai cercurilor de afaceri. Ordinea de zi,

programul de desfășurare și alte aspecte organizatorice sînt stabilite în Anexa V. Următoarea reuniune general-europeană care va avea loc la Helsinki începînd cu 24 martie 1992 va evalua rezultatele obținute la conferință.

Știința și tehnologia

14. Statele participante subliniază rolul important al științei și tehnologiei în dezvoltarea lor generală economică și socială, luînd în considerare îndeosebi acele științe și tehnologii care au o influență directă asupra îmbunătățirii calității vieții.

15. Recunoscînd importanța cooperării științifice și tehnologice, statele participante vor dezvolta, în continuare, cooperarea reciproc avantajoasă în domeniile deja convenite în Actul final și vor examina posibilitățile de cooperare în noi domenii de importanță crescîndă și interes comun. Ele exprimă intenția de a îmbunătăți condițiile pentru o asemenea cooperare prin încurajarea schimbului de informații și experiență în domeniul realizărilor științifice și tehnologice, luînd în considerare în mod special interesele țărilor regiunii care sînt în curs de dezvoltare din punct de vedere economic.

16. Statele participante reafirmă, de asemenea, rolul acordurilor generale interguvernamentale ca și al acordurilor bilaterale implicînd universități, instituții științifice și tehnologice și industria în dezvoltarea schimburilor reciproc avantajoase. Subliniind importanța libertății de comunicare și a schimbului de păreri pentru progresul științei și tehnologiei, ele vor promova și sprijini contactele directe și individuale dintre oameni de știință, specialiști și oameni de afaceri interesați. Reamintind concluziile la care s-a ajuns la Forumul științific de la Hamburg, ele se angajează să respecte drepturile omului și libertățile fundamentale, care reprezintă una din temelii pentru o ameliorare semnificativă a cooperării științifice internaționale la toate nivelele. Ele se vor strădui să creeze condiții care să permită partenerilor interesați să pună în aplicare programe de cercetare și proiecte comune specifice, pe bază de reciprocitate și avantaj reciproc și, acolo unde este cazul, pe o bază comercială.

17. Dată fiind distribuirea resurselor naturale, inclusiv a surselor de energie neregenerabile, statele partici-

pante sînt de acord să promoveze cooperarea în domeniul utilizării raționale a acestor resurse și a surselor alternative de energie, inclusiv a fuziunii termonucleare.

18. Luînd notă de progresul realizat în/și de noile posibilități oferite de cercetarea și dezvoltarea din domeniul biotehnologiei, statele participante consideră de dorit să încurajeze schimbul de informații privind legile și reglementările referitoare la aspectele de siguranță ale ingineriei genetice. Ele vor facilita consultările și schimbul de informații privind măsurile de securitate. În acest context, ele subliniază importanța principiilor etice în ingineria genetică și aplicațiile acesteia.

19. Statele participante sînt de acord să dezvolte cooperarea în științele medicale și conexe, în vederea intensificării cercetării și schimbului de informații în domeniile abuzului de droguri și al bolilor noi sau larg răspîndite. Ele vor coopera, îndeosebi în domeniul combaterii răspîndirii SIDA, luînd în considerare strategia globală a Organizației Mondiale a Sănătății (O.M.S.) privind SIDA. Ele sînt de acord să coopereze în cercetarea referitoare la consecințele pe termen lung ale radiațiilor.

20. Statele participante recunosc importanța cercetării științifice, a tehnologiilor curate pentru mediu și, în special, a extinderii cooperării internaționale în aceste domenii, pentru urmărirea, prevenirea și reducerea poluării. În consecință, ele vor promova între altele în cadrul forurilor internaționale corespunzătoare, schimburile de informații și de experiență privind aceste tehnologii. În acest sens, ele vor stimula schimburile, pe o bază comercială, în domeniile tehnologiilor de reducere a poluării, al tehnologiilor și produselor fără sau cu emisiuni reduse de substanțe care modifică stratul de ozon, al tehnicilor de prelucrare și combustie, al noilor metode de tratare a deșeurilor, inclusiv al reciclării și distrugerii lor și al tehnologiilor fără deșeuri sau cu deșeuri reduse.

21. Statele participante vor schimba informații corespunzătoare în domenii specifice ale industriilor mecanice și de automatizare. Ele vor face aceasta pe baza avantajului reciproc pentru partenerii potențiali, care vor decide independent asupra domeniilor de cooperare, și cu respectarea acordurilor bilaterale și multilaterale. În acest scop, ele vor dezvolta, între altele, statisticile în domeniul industriilor mecanice care au o importanță comercială.

22. În contextul cooperării lor științifice și tehnologice, statele participante vor lua în considerare posibilitatea de a încuraja dezvoltarea și folosirea metodelor alternative la experimentarea pe animale, incluzînd testarea de produse.

23. În domeniul important al energiei nucleare, statele participante recunosc că, deși statele trebuie să-și asume în mod individual întreaga responsabilitate pentru siguranța propriilor lor instalații nucleare, securitatea nucleară impune o strînsă cooperare internațională, în special în cadrul Agenției Internaționale pentru Energie Atomică (A.I.E.A.). Ele notează că este esențială menținerea celor mai înalte standarde de securitate în organizarea și funcționarea instalațiilor nucleare. De aceea, ele sprijină activitatea desfășurată în cadrul A.I.E.A. pentru elaborarea unor principii de bază de securitate și invită toate statele să utilizeze Normele de Securitate Nucleară revizuite — codurile NUSS — ca o bază pentru reglementarea practicilor privind securitatea nucleară. Ele reamintesc, de asemenea, necesitatea de a se îmbunătăți și mai mult eficiența sistemului existent de răspundere pentru daune nucleare.

Mediul înconjurător

24. Recunoscînd necesitatea acțiunii preventive, statele participante își vor întări cooperarea și vor intensifica eforturile îndreptate spre protejarea și ameliorarea mediului înconjurător, avînd în vedere necesitatea menținerii și refacerii echilibrului ecologic în atmosferă, apă și sol. Ele vor realiza aceasta, între altele, prin dezvoltarea legislației lor interne, a angajamentelor lor internaționale și prin folosirea celor mai bune mijloace disponibile, luînd în considerare nivelele de dezvoltare și dificultățile economice și tehnice. Ele subliniază importanța Strategiei Regionale pentru Protecția Mediului Înconjurător și Utilizarea Rațională a Resurselor Naturale în țările membre ale C.E.E./O.N.U. pînă în anul 2000 și după această dată. Ele salută și vor lua în considerare raportul Comisiei Mondiale pentru Mediul Înconjurător și Dezvoltare și Perspectiva în domeniul mediului înconjurător pînă în anul 2000 și după această dată, precum și activitatea deja întreprinsă în cadrul forurilor internaționale

competente, îndeosebi în cadrul Convenției privind poluarea aerului la mare distanță din 1979 (în cele ce urmează denumită „Convenția“).

25. Statele participante sînt convinse de necesitatea reducerii la timp și efective a emisiunilor de sulf sau a fluxurilor lor transfrontiere. Ele cheamă Părțile Contractante și semnatarii Convenției să devină părți la Protocolul asupra reducerii emisiunilor de sulf sau a fluxurilor transfrontiere cu cel puțin 30%. Ele recomandă ca măsuri suplimentare de reducere a emisiunilor de bioxid de sulf, în conformitate cu obiectivele Protocolului, să fie întreprinse și de acele state care nu sînt părți la Protocol și ca acele state, unde acest obiectiv a fost deja atins, să continue să controleze aceste emisiuni. Reamintind că Protocolul respectiv prevede reducerea emisiunilor de sulf cel mai târziu în 1993, ele vor acționa în cadrul Convenției pentru elaborarea la o dată apropiată a unui aranjament privind reducerea emisiunilor de sulf dincolo de nivelul stabilit prin Protocol.

26. Statele participante consideră că reducerea și controlul emisiunilor de oxid de azot sau a fluxurilor lor transfrontiere reclamă o înaltă prioritate în programele lor de reducere a poluării. Ele sprijină elaborarea și adoptarea Protocolului privind controlul și reducerea emisiunilor de oxid de azot.

27. În plus, ele recunosc necesitatea dezvoltării, în cadrul Convenției, a unor aranjamente vizînd reducerea emisiunilor altor poluanți importanți ai aerului, cum sînt hidrocarburile și cei care produc oxizi fotochimici. Ele vor întări cooperarea în mod corespunzător, inclusiv prin colectarea și prelucrarea informațiilor necesare.

28. Statele participante sînt de acord să întărească și să dezvolte Programul de cooperare în supravegherea și evaluarea transmisiei la mare distanță a poluanților atmosferici în Europa (EMEP), între altele, prin extinderea și ameliorarea rețelei stațiilor de supraveghere, punerea la dispoziția EMEP a informațiilor necesare privind emisiunile de poluanți, prin dezvoltarea în continuare a unor metode comparabile de măsurare și prin extinderea ariei de cuprindere pentru a include alți agenți poluanți atmosferici importanți, îndeosebi oxizii de azot, hidrocarburile și oxizii fotochimici. Ele recomandă, de asemenea, ca acele țări care nu au procedat

încă la aceasta să devină părți la Protocolul privind finanțarea pe termen lung a EMEP.

29. Statele participante vor depune eforturi pentru a deveni, cît mai curînd posibil, părți la Convenția de la Viena privind protecția stratului de ozon și la Protocolul de la Montreal privind substanțele care reduc stratul de ozon. Ele vor întări acțiunile pe plan național și cooperarea internațională privind controlul și reducerea emisiunilor de substanțe care diminuează stratul de ozon.

30. Statele participante sînt de acord să întreprindă, pe plan național și internațional, eforturi de cercetare asupra fenomenului de încălzire globală și a rolului jucat în acest sens de emisiunile de bioxid de carbon și de gazele trasoare, pentru a asigura o bază științifică în vederea unei acțiuni de corectare.

31. În scopul protejării și îmbunătățirii resurselor de apă proaspătă și al reducerii semnificative a poluării mărilor și zonelor de coastă, a cursurilor de apă transfrontiere și a lacurilor internaționale de toate sursele de poluare, statele participante vor dezvolta și intensifica eforturile naționale, precum și cooperarea bilaterală și multilaterală. Ele recomandă elaborarea unei convenții cadru sau a unor convenții specifice pentru a ameliora protejarea cursurilor de apă transfrontiere și a lacurilor internaționale. Ele vor reduce într-o măsură importantă deversările de substanțe toxice, persistente și potențial periculoase. Ele vor acorda, de asemenea, o atenție specială dezvoltării unor metode alternative corespunzătoare care să înlocuiască deversarea în mări, în scopul reducerii progresive și substanțiale a deversării deșeurilor dăunătoare și incinerării deșeurilor lichide toxice în mare, în vederea eliminării în scurt timp a unor astfel de metode.

32. Statele participante recunosc necesitatea îmbunătățirii cooperării internaționale în ce privește deplasarea transfrontieră a deșeurilor periculoase. Luînd în considerare activitatea utilă desfășurată în alte foruri internaționale, ele vor încuraja elaborarea de acorduri internaționale, inclusiv a unei convenții globale, privind controlul asupra deplasării transfrontiere a deșeurilor periculoase.

33. Statele participante vor urmări o mai strînsă cooperare și un mai amplu schimb de informații cu privire la problemele legate de substanțele chimice potențial periculoase, inclusiv evaluarea riscurilor pentru sănătate

și mediul înconjurător. Ele vor examina posibilitățile unei mai bune armonizări a legislațiilor și reglementărilor lor privind manipularea acestor substanțe chimice.

34. Statele participante vor întări cooperarea internațională în domeniul resurselor naturale, florei și faunei. Ele vor promova aderarea cât mai rapidă la acordurile pertinente precum și punerea efectivă în aplicare a acestora. Ele vor întreprinde măsuri efective de combatere a degradării solului și de protejare a florei, faunei și a zonelor de răspîndire a acestora, pe baza Declarației pe această temă adoptată de către C.E.E./O.N.U. Ele vor intensifica schimburile de vederi și de experiență asupra căilor și mijloacelor de a se ajunge la o utilizare mai rațională a resurselor naturale.

35. Statele participante recunosc importanța contribuției persoanelor și organizațiilor interesate în protecția și ameliorarea mediului înconjurător și le vor permite să-și exprime opiniile lor în această privință. Ele vor promova o mai bună informare și înțelegere de către opinia publică a problemelor mediului înconjurător și vor coopera în domeniul educației ecologice, între altele prin schimb de experiență și de rezultate ale cercetării, dezvoltarea programelor educaționale și a pregătirii în domeniul ecologiei.

36. Statele participante vor coopera bilateral și multilateral în vederea îmbunătățirii și coordonării aranjamentelor lor pentru prevenirea, alertarea din timp, schimbul de informații și asistență reciprocă în cazul unor accidente industriale de natură să provoace, dincolo de frontiere, daune mediului înconjurător. Ele vor iniția, de asemenea, examinarea elementelor principale legate de caracterul transfrontier al accidentelor industriale, cum sînt curățirea, refacerea și răspunderea.

37. Statele participante sînt de acord să convoace o Reuniune privind protecția mediului înconjurător. Această Reuniune va avea loc la Sofia de la 16 octombrie la 3 noiembrie 1989. Obiectul acestei Reuniuni este să elaboreze recomandări asupra principiilor și liniilor directoare pentru măsuri suplimentare și pentru cooperare în domenii noi și importante ale protecției mediului înconjurător. Ordinea de zi, programul de desfășurare și alte aspecte organizatorice sînt cele stabilite în Anexa VI.

Următoarea reuniune general-europeană care va avea loc la Helsinki, începînd cu 24 martie 1992, va evalua rezultatele obținute la reuniune.

Cooperarea în alte domenii

38. Statele participante recunosc rolul important al transporturilor în dezvoltarea economică și socială și consecințele generale ale activității crescînde din domeniul transporturilor, inclusiv problemele privind mediul înconjurător. De aceea, ele vor încuraja elaborarea de măsuri pentru realizarea unui sistem de transport mai eficient din punct de vedere economic, luînd în considerare avantajele relative ale diferitelor modalități de transport și efectele lor potențiale asupra sănătății omului, siguranței și mediului înconjurător. În legătură cu aceasta, ele vor acorda, pe cale bilaterală și multilaterală, o atenție specială problemelor privind rețelele de transporturi multimodale, transporturile combinate, fluxurile de tranzit și simplificarea formalităților de transport și, îndeosebi, documentele de transport. Ele salută, de asemenea, activitățile desfășurate de C.E.E./O.N.U. în această privință.

39. Statele participante subliniază importanța economică a turismului și contribuția sa la înțelegerea reciprocă dintre popoare. Ca atare, ele sprijină dezvoltarea cooperării în acest domeniu și vor facilita contacte normale între turiști și populația locală. În acest scop, ele vor face eforturi pe linia îmbunătățirii infrastructurii turistice, între altele prin extinderea și diversificarea facilităților de cazare, pentru turismul de masă și pentru tineret, inclusiv facilități de cazare pe plan local. Ele vor examina de o manieră favorabilă, pentru turiștii străini, posibilitatea eliminării progresive a obligației de schimb minim de valută, acolo unde este cazul și a schimbării sumelor în monedă locală, dobîndite în mod legal, și, de asemenea, vor încuraja practicarea unor cursuri de schimb nediscriminatorii pentru toți turiștii străini, indiferent de naționalitatea lor. Ele vor reduce la minimum necesar formalitățile de sosire și de plecare. Statele participante vor crea condiții menite să realizeze proiecte comune în domeniul turismului, inclusiv societăți mixte și programe de pregătire a personalului.

40. Statele participante subliniază necesitatea aplicării efective a prevederilor Actului final și ale Documentului final de la Madrid referitoare la muncitorii migranți și la familiile lor în Europa.

Ele invită țările de primire și țările de origine să depună eforturi pentru a îmbunătăți, în continuare, condițiile economice, sociale, culturale și alte condiții de viață ale muncitorilor migranți și familiilor lor, cu reședința legală în țările de primire. Ele recomandă ca țările de primire și țările de origine să promoveze cooperarea lor bilaterală în domenii corespunzătoare, în scopul facilitării reintegrării muncitorilor migranți și a familiilor la întoarcerea în țara de origine.

41. În conformitate cu angajamentele asumate prin Actul final de la Helsinki și Documentul final de la Madrid, statele participante vor trata favorabil cererile de reunificare a familiilor, precum și contactele de familie și vizitele la muncitorii migranți din alte state participante care au reședința legală în țările gazdă.

42. Statele participante se angajează să asigure muncitorilor migranți din alte state participante și familiilor lor să se bucure liber și să-și păstreze cultura națională precum și accesul la cultura țării gazdă.

43. În scopul asigurării unei egalități efective a șanselor între copiii muncitorilor migranți și copiii propriilor cetățeni privind accesul la toate formele și nivelurile de educație, statele participante se declară dispuse să întreprindă măsurile necesare în vederea unei mai bune utilizări și ameliorării posibilităților de educație. Totodată, ele vor încuraja și facilita, acolo unde există o cerere rezonabilă, educația suplimentară în limba maternă pentru copiii muncitorilor migranți.

44. Statele participante recunosc că problemele muncitorilor migranți au dimensiunea lor umană.

45. Statele participante recunosc că impactul schimbărilor economice și tehnologice este resimțit în mod evident la locul de muncă. Ele subliniază disponibilitatea lor de a încuraja cooperarea în domeniul politicilor de pregătire în școli profesionale prin creșterea schimbului de informații și experiență cu scopul de a întări normele de educație, cunoștințele și aptitudinile profesionale, precum și adaptabilitatea personalului din industrie și comerț.

46. Statele participante recunosc importanța facilitării integrării tinerilor în viața profesională. În consecință ele își vor continua eforturile pentru asigurarea condițiilor necesare pentru educația și pregătirea profesională a tineretului și pentru asigurarea de posibilități de angajare a tinerilor în diverse sectoare ale economiei. Ele vor depune în continuare eforturi pentru crearea condițiilor pentru ridicarea nivelului de cunoștințe științifice și culturale ale cetățenilor lor, în special ale tineretului și pentru facilitarea accesului lor la cuceririle din domeniile științelor naturale și sociale, precum și din domeniul culturii.

CHESTIUNI REFERITOARE LA SECURITATEA ȘI COOPERAREA ÎN MEDITERANA

Statele participante

reafirmă angajamentul lor față de prevederile Actului final și ale Documentului final de la Madrid, referitoare la securitatea și cooperarea în Mediterana și subliniază valabilitatea lor pe mai departe ; în acest context, ele subliniază importanța paragrafului referitor la Mediterana din Documentul de la Stockholm.

Ele subliniază importanța procesului C.S.C.E. pentru creșterea securității și îmbunătățirea cooperării în regiunea Mediteranei.

Ele își reafirmă convingerea că securitatea în Europa trebuie să fie abordată în contextul mai larg al securității mondiale și că ea este strâns legată de securitatea în regiunea Mediteranei, în ansamblul ei, și că, în consecință, procesul îmbunătățirii securității nu trebuie să se limiteze la Europa, ci trebuie să se extindă la alte părți ale lumii, și îndeosebi la regiunea Mediteranei.

Ele își exprimă îngrijorarea în legătură cu tensiunile care se mențin în regiune și își reînnoiesc voința de a intensifica eforturile pentru găsirea unor soluții juste, viabile și durabile, prin mijloace pașnice, pentru problemele cardinale existente.

Ele consideră că o cooperare mai largă și mai activă poate contribui la o înțelegere reciprocă sporită și la creșterea încrederii, promovând astfel stabilitatea, securitatea și pacea în regiune.

Ele iau notă de rezultatele formelor existente de cooperare bilaterală și multilaterală și își exprimă hotărârea de a-și spori eforturile în domeniile economic, știin-

țific și cultural și în domeniul mediului înconjurător, cu luarea în considerare a intereselor țărilor în curs de dezvoltare din regiune, și ținând seama de lucrările în curs în aceste domenii.

Ele iau notă cu satisfacție de rezultatele pozitive ale Seminarului asupra cooperării economice, științifice și culturale în Mediterana, în cadrul rezultatelor reuniunii de la Valetta din 1979, ținut la Veneția în perioada 16—26 octombrie 1984, în conformitate cu prevederile pertinente și cu obiectivele Documentului final de la Madrid. Ele salută contribuția concretă a acestui Seminar la dezvoltarea cooperării în regiunea Mediteranei și sprijină eforturile continue pentru înfăptuirea recomandărilor sale, precum și a recomandărilor reuniunii de la Valetta.

Ele iau notă de interesul continuu al statelor mediteraneene neparticipante față de C.S.C.E. și de eforturile depuse împreună cu statele participante pentru întărirea securității și promovarea cooperării în Mediterana. În acest scop, ele recunosc necesitatea de a menține și amplifica contactele cu statele mediteraneene neparticipante, așa cum au fost inițiate de C.S.C.E., și de a dezvolta relații de bună vecinătate cu toate aceste state, cu luarea în considerare în mod corespunzător a reciprocității și în spiritul principiilor cuprinse în Declarația asupra Principiilor care călăuzesc relațiile dintre statele participante la Actul final.

Statele participante,

în conformitate cu prevederile capitolelor referitoare la Mediterana din Actul final și din Documentul final de la Madrid, sînt de acord să convoace o reuniune referitoare la Mediterana, în scopul de a discuta căile și mijloacele pentru creșterea pe mai departe a cooperării, sub diferitele sale aspecte, inclusiv protecția și îmbunătățirea ecosistemelor mediteraneene, în scopul lărgirii domeniului cooperării lor cu statele mediteraneene neparticipante și pentru a contribui la întărirea încrederii și securității în regiune.

În conformitate cu regulile și practicile adoptate pentru activitățile precedente ale C.S.C.E. referitoare la Mediterana, la această reuniune vor fi invitați reprezentanți ai statelor mediteraneene neparticipante (Algeria, Egipt, Israel, Liban, Libia, Maroc, Siria și Tunisia) și re-

prezentanți ai organizațiilor internaționale competente (UNESCO, C.E.E., U.N.E.P. *, O.M.S., U.I.T., O.M.I.).

Reuniunea va avea loc la Palma de Mallorca, de la 24 septembrie la 19 octombrie 1990. Ordinea de zi, programul de lucru și alte aranjamente organizatorice sînt cele prevăzute în Anexa VII.

Următoarea Reuniune general-europeană, care va avea loc la Helsinki, începînd de la 24 martie 1992, va evalua rezultatele obținute la această reuniune.

* Cu înțelegerea că U.N.E.P. va transmite invitația ROCC (Centrul Regional de Combateră a Petrolului) și MAP (Planul de Acțiune Mediteranean).

COOPERAREA ÎN DOMENIUL UMANITAR ȘI ÎN ALTE DOMENII

Statele participante,

Apreciind că, cooperarea în domeniul umanitar și în alte domenii este un factor esențial pentru dezvoltarea relațiilor lor,

Fiind de acord că, cooperarea lor în aceste domenii trebuie să se desfășoare cu respectarea deplină a Principiilor care guvernează relațiile dintre statele participante, așa cum sînt stabilite în Actul final, precum și a prevederilor Documentului final de la Madrid și ale prezentului Document referitoare la aceste principii,

Confirmînd că, în aplicarea prevederilor referitoare la cooperarea în domeniul umanitar și în alte domenii în cadrul legilor și reglementărilor lor, ele vor asigura ca aceste legi și reglementări să fie conforme cu obligațiile lor potrivit dreptului internațional și să fie puse în armonie cu angajamentele lor în cadrul C.S.C.E.,

Recunoscînd că aplicarea prevederilor corespunzătoare ale Actului final și Documentului final de la Madrid necesită intensificarea, în continuare, a eforturilor,

Au adoptat și vor pune în aplicare următoarele :

Contacte umane

1. În aplicarea prevederilor referitoare la contactele umane ale Actului final, ale Documentului final de la Madrid și ale prezentului Document, ele vor respecta pe deplin obligațiile lor potrivit dreptului internațional, așa cum se prevede în subcapitolul din prezentul Document referitor la principii, îndeosebi că fiecare persoană va fi

liberă să părăsească orice țară, inclusiv pe a sa, și să se întoarcă în țara sa, precum și angajamentele lor internaționale în acest domeniu.

2. Ele vor asigura ca politicile lor privind intrarea pe teritoriile lor să fie pe deplin conforme cu obiectivele stabilite de prevederile corespunzătoare ale Actului final, ale Documentului de la Madrid și ale prezentului Document.

3. Ele vor lua măsurile necesare pentru a găsi soluții cât mai rapid posibil, dar în orice caz nu mai târziu de șase luni, la toate cererile bazate pe prevederile referitoare la contactele umane ale Actului final și Documentului final de la Madrid, care sînt nerezolvate la încheierea Reuniunii de la Viena.

4. După aceea, ele vor efectua reexaminări regulate, cu scopul de a asigura ca toate cererile bazate pe prevederile referitoare la contactele umane ale Actului final și ale celorlalte documente C.S.C.E. sus-menționate sînt luate în considerare, în conformitate cu aceste prevederi.

5. Ele vor lua decizii cu privire la cererile referitoare la întâlniri de familie, în conformitate cu Actul final și cu celelalte documente C.S.C.E., mai sus-menționate, într-un termen cât mai scurt cu putință, de regulă în termen de o lună.

6. Ele vor hotări, în același mod, cu privire la cererile referitoare la reunificări de familie și căsătorii între cetățeni ai unor state diferite, de regulă, în termen de trei luni.

7. Atunci cînd vor examina favorabil cereri privind întâlniri de familie, ele vor ține seama, în mod corespunzător, de dorințele petiționarului, îndeosebi cu privire la data și durata suficient de lungă a unor asemenea întâlniri și cu privire la călătoria împreună cu alți membri ai familiei sale pentru întâlniri de familie comune.

8. Atunci cînd vor examina favorabil cereri privind întâlniri de familie, ele vor permite și vizite la și de la rude mai îndepărtate.

9. Atunci cînd vor examina favorabil cereri privind reunificări de familie sau căsătorii între cetățeni ai unor state diferite, ele vor respecta dorința solicitanților referitoare la țara de destinație care este dispusă să-i accepte.

10. Ele vor acorda o atenție deosebită soluționării problemelor privind reunificarea copiilor minori cu părinții lor. În acest context și pe baza prevederilor pertinente din Actul final și din celelalte documente C.S.C.E., sus-menționate, ele vor asigura :

- că o cerere în această privință supusă în timp ce copilul este minor va fi examinată în mod favorabil și rapid în vederea reunificării familiei fără întârziere ; și
- că vor fi făcute aranjamente corespunzătoare pentru a proteja interesele și bunăstarea copiilor în cauză.

11. Ele vor examina obiectivul reducerii treptate și eventual a eliminării oricărei cerințe care ar putea exista pentru cei care călătoresc să obțină monedă locală peste cheltuielile efective, acordînd prioritate persoanelor care călătoresc în scopul unor întâlniri de familie. Ele vor acorda acestor persoane posibilitatea practică de a aduce cu ele sau de a scoate din țară bunuri personale sau cadouri.

12. Ele vor acorda atenție imediată cererilor de călătorii care au un caracter umanitar urgent și le vor examina favorabil, după cum urmează :

- În cazul cererilor referitoare la vizite la un membru de familie grav bolnav sau pe moarte, la călătorii pentru a participa la funeraliile unui membru de familie sau călătorii ale acelor care au o nevoie dovedită de un tratament medical urgent sau care pot dovedi că sînt bolnavi grav sau pe moarte, ele vor lua decizia asupra acestora în trei zile lucrătoare ;
- În cazul cererilor referitoare la călătorii ale celor care sînt grav bolnavi sau a celor în vîrstă sau alte călătorii care au un caracter umanitar urgent, ele vor lua o decizie, cît mai repede posibil.

Ele vor intensifica eforturile autorităților lor competente, locale, regionale și centrale, care au atribuții în aplicarea celor de mai sus și vor asigura ca taxele pentru acordarea de tratament prioritar acestor cereri să nu depășească costurile reale.

13. În examinarea cererilor de călătorie pentru întâlniri de familie, reunificări de familie sau căsătorii între cetățenii unor state diferite, ele vor asigura ca actele sau omisiunile din partea unor membri ai familiei petiționar-

lui să nu afecteze negativ drepturile acestuia așa cum sînt prevăzute în instrumentele internaționale pertinente.

14. Ele vor asigura ca toate documentele necesare pentru cereri bazate pe prevederile referitoare la contactele umane din Actul final și din celelalte documente C.S.C.E. sus-menționate să fie ușor accesibile solicitantului. Documentele vor rămîne valabile de-a lungul procedurii de examinare a cererii. În cazul reînnoirii cererii, documentele deja supuse de solicitant în legătură cu cereri anterioare vor fi luate în considerare.

15. Ele vor simplifica practicile și vor reduce treptat formalitățile administrative pentru cererile bazate pe prevederile asupra contactelor umane din Actul final și din celelalte documente C.S.C.E. sus-menționate.

16. Ele vor asigura ca, atunci cînd cererile bazate pe prevederile asupra contactelor umane din Actul final și din celelalte documente C.S.C.E. sus-menționate sînt respinse pentru motive precizate în documentele internaționale pertinente, solicitantului să i se notifice oficial, în mod prompt și în scris, motivele care stau la baza deciziei. De regulă, și în toate cazurile în care solicitantul o cere, el va fi informat în mod corespunzător despre procedura de a formula orice recurs efectiv administrativ sau judiciar care îi stă la dispoziție, împotriva deciziei ce i s-a comunicat, așa cum se prevede în instrumentele internaționale menționate mai sus. În cazurile în care este vorba despre stabilirea permanentă în străinătate, această informație va fi furnizată în cuprinsul notificării oficiale prevăzută mai sus.

17. Dacă în acest context o cerere individuală pentru a călători în străinătate a fost refuzată pentru motive privind securitatea națională, ele vor asigura ca durata oricărei restricții individuale să fie cît mai scurtă posibil și ca această restricție să nu fie aplicată în mod arbitrar. Ele vor asigura, de asemenea, ca respingerea cererii solicitantului să poată fi reexaminată într-un termen de șase luni și, în cazul că va fi nevoie, la intervale regulate după aceea, astfel ca orice schimbare a împrejurărilor care au determinat refuzul, cum ar fi perioada care s-a scurs de la data la care solicitantul a fost pentru ultima oară angajat în activități legate de securitatea națională, să fie luată în considerare. Înainte ca persoanele să se angajeze în muncă sau să-și asume sarcini legate de securitatea națională, ele vor fi informate oficial dacă și în ce măsură acestea ar putea

afecta cererile pe care ele le-ar putea supune pentru asemenea călătorii.

18. Ele vor publica și vor face ușor accesibile, în decurs de un an de la încheierea Reuniunii de la Viena, acolo unde acest lucru nu s-a făcut încă, toate legile și reglementările legale privind deplasarea persoanelor pe teritoriul lor și călătoriile între state.

19. Examinînd favorabil cererile bazate pe prevederile asupra contactelor umane din Actul final și din celelalte documente C.S.C.E. sus-menționate, ele vor asigura ca acestea să fie examinate în timp util pentru ca, între altele, să se țină seama în mod corespunzător de considerațiuni importante de familie, personale sau profesionale semnificative pentru solicitant.

20. Ele vor examina favorabil cererile de călătorie în străinătate, fără nici un fel de deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau de alt fel, origine națională sau socială, proprietate, naștere, vîrstă sau alt statut. Ele vor asigura ca orice respingere să nu afecteze cererile prezentate de către alte persoane.

21. Ele vor facilita, de asemenea, călătoriile pe bază individuală sau colectivă, în interes personal sau profesional și pentru turism, cum ar fi călătoriile delegațiilor, grupurilor și persoanelor. În acest scop, ele vor reduce la minimum perioada de examinare a cererilor pentru astfel de călătorii.

22. Ele vor examina în mod aprofundat propunerile de încheiere a unor înțelegeri privind acordarea de vize multiple de intrare și înlesniri reciproce ale formalităților de eliberare a vizei, precum și posibilitatea de desființare reciprocă a vizelor de intrare, pe bază de acorduri între ele.

23. Ele vor lua în considerare aderarea la instrumentele multilaterale pertinente, precum și încheierea, dacă este necesar, a unor acorduri suplimentare sau a altor acorduri bilaterale, pentru a îmbunătăți aranjamentele în vederea asigurării unei asistențe consulare, juridice și medicale efective pentru cetățenii altor state participante care se află temporar pe teritoriul lor.

24. Ele vor lua toate măsurile necesare pentru ca acolo unde acest lucru nu se realizează, să se asigure cetățenilor altor state participante, care se află temporar pe teritoriul lor, în interes personal sau profesional, între altele pentru a participa la activități culturale, științifice și educative, securitatea personală corespunzătoare.

25. Ele vor facilita și încuraja stabilirea și menținerea de contacte personale directe între cetățenii lor, precum și între reprezentanții instituțiilor și organizațiilor lor, prin călătorii între state și alte mijloace de comunicare.

26. Ele vor facilita contactele și cooperarea între popoarele lor prin astfel de măsuri cum ar fi : schimburi sportive directe, la nivel local și regional, stabilirea și realizarea neîngrădită a aranjamentelor privind orașele înfrățite, schimburi de studenți și profesori.

27. Ele vor încuraja dezvoltarea, în continuare, a contactelor directe între tineri, organizații și instituții guvernamentale și neguvernamentale de tineret și studenți ; încheierea între astfel de organizații și instituții a unor aranjamente și programe bilaterale și multilaterale și organizarea, pe bază bi și multilaterală, a unor activități și manifestări educative, culturale și de alt gen, de către și pentru tineret.

28. Ele vor depune, în continuare, eforturi în vederea facilitării călătoriilor și turismului pentru tineri, între altele, recomandând autorităților lor feroviare care sînt membre ale Uniunii Internaționale a Căilor Ferate (UIC) să extindă sistemul Inter-Rail asupra ansamblului rețelilor lor europene și recomandînd autorităților lor feroviare, care nu sînt membre ale UIC, să examineze posibilitatea stabilirii unor facilități similare.

29. În conformitate cu Convenția Poștală Universală și Convenția Internațională a Telecomunicațiilor, ele vor garanta :

- libertatea de tranzit a comunicărilor poștale ;
- vor asigura predarea rapidă și fără obstacole a corespondenței, inclusiv corespondența personală și colete ;
- vor respecta, de asemenea, secretul și integritatea comunicărilor poștale și telefonice ;
- vor asigura condițiile necesare pentru convorbiri telefonice rapide și neîntrerupte, inclusiv folosirea, acolo unde există, a sistemelor de legătură internațională telefonică automată și dezvoltarea acestora.

30. Ele vor încuraja contactele personale directe între cetățenii statelor lor, între altele, prin facilitarea călătoriilor individuale în interiorul țărilor lor și prin acordarea permisiunii cetățenilor străini să întâlnească pe cetățenii lor, precum și, cînd sînt invitați, să locuiască în locuințe particulare.

31. Ele vor asigura ca statutul persoanelor aparținând minorităților naționale sau culturilor regionale de pe teritoriul lor să fie egal cu cel al celorlalți cetățeni în ce privește contactele umane, potrivit Actului final și celorlalte documente C.S.C.E. mai sus-menționate și ca aceste persoane să poată stabili și menține asemenea contacte prin călătorii și alte mijloace de comunicare, inclusiv contacte cu cetățeni ai altor state cu care au comune originea națională sau patrimoniul cultural.

32. Ele vor permite credincioșilor, cultelor religioase și reprezentanților lor, în grup sau pe baze individuale, să stabilească și mențină contacte personale directe și comunicări între ele, în țara lor și în alte țări, între altele prin călătorii, pelerinaje și participarea la adunări și alte evenimente religioase. În acest context și în mod corespunzător cu astfel de contacte și evenimente, celor interesați li se va permite să dobândească, să primească și să transporte cu ei publicații religioase și obiecte legate de practicarea religiei sau a credinței lor.

33. Ele au ascultat o informare asupra reuniunii de experți privind contactele umane care a avut loc la Berna între 15 aprilie și 26 mai 1986. Deși nu s-a ajuns la concluzii comune la reuniune, ele au apreciat sinceritatea și caracterul mai deschis al discuțiilor, ca evoluții pozitive. În această privință, s-a considerat ca deosebit de important faptul că propunerile făcute la reuniune au fost examinate în continuare la reuniunea general-europeană de la Viena.

Informația

34. Ele vor depune în continuare eforturi pentru a contribui la o și mai largă cunoaștere și înțelegere a vieții din statele lor, promovând astfel încrederea între popoare.

Ele vor depune noi eforturi pentru a facilita o difuzare mai liberă și mai amplă de informații de orice natură, pentru a încuraja cooperarea în domeniul informației și pentru a îmbunătăți condițiile de lucru ale ziariștilor.

În această privință și în conformitate cu Pactul internațional asupra drepturilor civile și politice, Declarația universală a drepturilor omului și cu angajamentele lor internaționale corespunzătoare cu privire la obținerea, primirea și difuzarea de informații de orice natură, ele vor

asigura ca persoanele să poată alege liber sursele lor de informare. În acest context, ele :

- vor asigura ca serviciile radio care funcționează în conformitate cu reglementările radio ale UIT să poată fi recepționate direct și în mod normal în statele lor ; și
- vor permite persoanelor, instituțiilor și organizațiilor, cu respectarea drepturilor de proprietate intelectuală, inclusiv a dreptului de autor, să obțină, să posede, să reproducă și să distribuie material informativ de orice natură.

În acest scop, ele vor elimina orice restricție incompatibilă cu obligațiile și angajamentele de mai sus.

35. Ele vor folosi orice posibilitate oferită de mijloacele moderne de comunicație, inclusiv prin cablu și satelit, pentru a dezvolta o mai liberă și mai amplă difuzare de informații de orice natură. Ele vor încuraja, de asemenea, cooperarea și schimburile dintre instituțiile și organizațiile corespunzătoare și experții tehnici și vor acționa în vederea armonizării standardelor și normelor tehnice. În acest context, ele vor ține seama de efectele acestor mijloace moderne de comunicare asupra mijloacelor lor de comunicare în masă.

36. Ele vor asigura, în practică, ca buletinele oficiale de informare să poată fi distribuite liber pe teritoriul lor de către misiunile diplomatice și alte misiuni oficiale și posturi consulare ale altor state participante.

37. Ele vor încuraja organizațiile de radio și televiziune, pe baza aranjamentelor dintre ele, să difuzeze în direct, în special în țările organizatoare, programe și debateri cu participanți din diferite state și să transmită declarații și interviuri cu personalități politice și alte personalități din statele participante.

38. Ele vor încuraja organizațiile de radio și televiziune să prezinte diferite aspecte ale vieții din alte state participante și să sporească numărul de dialoguri televizate, în direct, între țările lor.

39. Reamintind că exercitarea legitimă a activității lor profesionale nu-i va expune pe ziariști nici la expulzare și nici la alte sancțiuni, ele se vor abține de la luarea unor măsuri restrictive ca retragerea acreditării ziaristului sau expulzarea lui din cauza conținutului știrilor transmise de ziarist sau de mijlocul de informare la care lucrează.

40. Ele vor asigura ca ziariștii, inclusiv cei care prezintă mijloace de comunicare din alte state participante, în exercitarea acestei activități să fie liberi să obțină acces și să mențină contacte cu surse de informație publice și particulare și ca necesitatea confidențialității profesionale să fie respectată.

41. Ele vor respecta drepturile de autor ale ziariștilor.

42. Ele vor acorda, acolo unde este necesar, pe bază de aranjamente între ele și în scopul de a transmite știri în mod regulat, acreditarea, unde aceasta este necesară, și vize de intrare multiple pentru ziariști din alte state participante, indiferent de domiciliul lor. Pe această bază, ele vor reduce la maximum două luni, atât perioada de acordare a acreditării, cât și a vizelor multiple de intrare pentru ziariști.

43. Ele vor facilita activitatea ziariștilor străini prin furnizarea, la cerere, de informații corespunzătoare privind probleme de interes practic, cum ar fi reglementările de import, taxele și cazarea.

44. Ele vor asigura ca, pe bază de acreditare, acolo unde aceasta se cere, conferințele de presă oficiale și, în mod corespunzător, alte acțiuni de presă similare să fie deschise și pentru ziariștii străini.

45. Ele vor asigura, în practică, ca persoanele aparținând minorităților naționale sau culturilor regionale de pe teritoriul lor să poată difuza, să aibă acces și să facă schimb de informații în limba lor maternă.

46. Ele sînt de acord să convoace un Forum al informației pentru a discuta îmbunătățirea circulației informațiilor, accesului și schimbului de informații, cooperarea în domeniul informației și îmbunătățirea condițiilor de lucru ale ziariștilor. Forumul va avea loc la Londra, de la 18.04 la 12.05.1989. La el vor participa personalități în domeniul informației din statele participante. Ordinea de zi, programul de lucru și alte aranjamente organizatorice sînt prevăzute în Anexa VIII.

Cooperarea și schimburile în domeniul culturii

47. Ele vor promova și vor da efect deplin cooperării lor culturale, între altele, prin punerea în aplicare a tuturor acordurilor bilaterale și multilaterale corespunzătoare încheiate între ele în diferite domenii ale culturii.

48. Ele vor încuraja organizațiile neguvernamentale interesate din domeniul culturii să participe, împreună cu instituțiile de stat, la elaborarea și punerea în aplicare a acestor acorduri și a proiectelor specifice, ca și la elaborarea de măsuri practice privind schimburile culturale și cooperarea.

49. Ele vor favoriza, prin acord reciproc, înființarea de institute sau centre culturale ale altor state participante pe teritoriul lor. Vor fi asigurate accesul nestingherit al publicului la aceste institute sau centre, ca și funcționarea normală a acestora.

50. Ele vor asigura accesul nestingherit al publicului la manifestările culturale organizate pe teritoriul lor de către persoane sau instituții din alte state participante și vor asigura ca organizatorii să se poată folosi de toate mijloacele disponibile în țara gazdă pentru a le face cunoscute.

51. Ele vor facilita și încuraja contactele personale directe în domeniul culturii, atât pe bază individuală, cât și colectivă, precum și contactele între instituții culturale, asociații de artiști creatori și interpreți și alte organizații pentru a spori posibilitatea ca cetățenii lor să cunoască direct activitatea creatoare în și din alte state participante.

52. Ele vor asigura circulația nestingherită a operelor de artă și a altor obiecte de cultură care va fi supusă numai acelor restricții menite să asigure păstrarea patrimoniului lor cultural, bazate pe respectarea drepturilor de proprietate intelectuală și artistică sau celor care decurg din angajamentele lor internaționale privind circulația proprietății culturale.

53. Ele vor încuraja cooperarea și acțiuni artistice comune ale persoanelor din diferite state participante angajate în activități culturale și vor facilita, în mod corespunzător, inițiativele concrete în acest scop ale unor asemenea persoane, instituții și organizații și vor încuraja participarea tinerilor la aceste inițiative.

În acest context, ele vor încuraja realizarea de întâlniri și simpozioane, de expoziții, festivaluri și turnee de către ansambluri sau companii și de programe de cercetare sau stagii la care să poată participa liber și să-și aducă contribuția și persoane din alte state participante.

54. Înlocuirea persoanelor sau a grupurilor invitate să participe la o activitate culturală va constitui o excepție și va trebui să aibă acordul prealabil al părții care invită.

55. Ele vor încuraja organizarea de săptămîni ale filmului, inclusiv, după caz, întâlniri ale artiștilor și experților și expuneri asupra artei cinematografice ; vor facilita și încuraja contacte directe între regizori și producători de filme în scopul realizării de coproducții de filme ; vor încuraja cooperarea pentru protejarea materialului filmat și schimbul de informații tehnice și de publicații despre cinematografie.

56. Ele vor explora posibilități de a computeriza, într-o formă standardizată, și difuza bibliografii și cataloage de opere și producții culturale.

57. Ele vor încuraja muzeele și galeriile de artă să dezvolte legături directe, între altele, în scopul organizării de expoziții, inclusiv împrumuturi de opere de artă și schimburi de cataloage.

58. Ele vor depune noi eforturi pentru îndeplinirea prevederilor Actului final și ale Documentului final de la Madrid privind limbile mai puțin vorbite. Ele vor încuraja, de asemenea, inițiativele privind creșterea numărului și îmbunătățirea calității traducerilor literare din și în aceste limbi, în special prin organizarea de seminarii cu participarea traducătorilor, autorilor și editorilor, prin publicarea de dicționare și, dacă este necesar, prin schimbul de traducători, pe bază de burse.

59. Ele vor asigura ca persoanele aparținînd minorităților naționale sau culturilor regionale de pe teritoriul lor să-și poată menține și dezvolta cultura lor proprie, sub toate aspectele acesteia, inclusiv limba, literatura, religia ; și ca ele să-și poată păstra monumentele și obiectele lor culturale și istorice.

60. Ele au ascultat o informare asupra lucrărilor și ideilor avansate la Forumul cultural ținut la Budapesta între 15 octombrie și 25 noiembrie 1985. Deși nu s-a ajuns la concluzii comune în cadrul Forumului, ele au salutat faptul că numeroase din ideile și propunerile utile avansate la Forumul cultural au fost reexaminare la reuniunea general-europeană de la Viena și că instituțiile și organizațiile din statele participante și-au întemeiat multe activități pe aceste idei.

Ele au exprimat aprecierea lor față de contribuțiile importante aduse cu acest prilej de către personalități marcante din domeniul culturii și au luat notă, în lumina experienței obținute în timpul Forumului, de importanța asigurării, atît în cadrul, cît și în afara viitoarelor reuni-

uni de această natură, a unor aranjamente care să permită o discuție mai liberă și mai spontană.

61. Luînd în mod corespunzător în considerare originalitatea și diversitatea culturilor lor respective, ele vor încuraja eforturile de explorare a trăsăturilor comune și pentru o mai mare conștientizare privind moștenirea lor culturală. În consecință, ele vor încuraja inițiativele care pot contribui la o mai bună cunoaștere a moștenirii culturale sub toate formele sale, a celorlalte state participante, inclusiv aspectele regionale și arta populară.

62. Ele sînt de acord să convoace un simpozion asupra patrimoniului cultural al statelor participante la C.S.C.E. Simpozionul va avea loc la Cracovia, de la 28 mai la 7 iunie 1991.

La el vor participa savanți și alte personalități din statele participante care sînt implicați în activități culturale. Ordinea de zi, programul și alte aranjamente organizatorice sînt cuprinse în Anexa IX.

Cooperarea și schimburile în domeniul educației

63. Ele vor asigura accesul tuturor, fără deosebire de rasă, culoare, sex, limbă, religie, opinie politică sau de altă natură, origine națională sau socială, proprietate, naștere sau alt statut, la diferite tipuri și nivele de educație.

64. În scopul încurajării unei cooperări mai largi în domeniul științei și educației, ele vor facilita comunicații neîngrădite între universități și alte instituții de învățămînt superior și de cercetare. Ele vor facilita, de asemenea, contacte personale directe, inclusiv prin călătorii, între cercetători, oameni de știință și alte persoane active în aceste domenii.

65. Ele vor asigura și în acest context accesul neîngrădit al oamenilor de știință, profesorilor și studenților din alte state participante la materialul informațional deschis, existent în arhive publice, biblioteci, institute de cercetări și alte instituții similare.

66. Ele vor facilita schimburi de școlari între țările lor, pe bază de aranjamente bilaterale, acolo unde este necesar, inclusiv întâlniri și găzduire la familii din țara gazdă, în casele lor, cu scopul cunoașterii de către școlari a vieții, tradițiilor și educației din alte state participante.

67. Ele vor încuraja agențiile lor guvernamentale competente sau instituțiile de învățământ să includă în mod corespunzător Actul final, în totalitatea sa, în programele școlilor și universităților.

68. Ele vor asigura ca persoanele aparținând minorităților naționale sau culturilor regionale, de pe teritoriul lor, să poată transmite și primi educație asupra culturii lor proprii, inclusiv educația prin transmiterea de către părinți a limbii, religiei și identității culturale către copiii lor.

69. Ele vor încuraja organizațiile lor de radio și televiziune să se informeze reciproc despre producția lor de programe educative și să ia în considerare schimburi de astfel de programe.

70. Ele vor încuraja contacte directe și cooperarea între instituții sau organizații guvernamentale corespunzătoare în domeniul educației și științei.

71. Ele vor încuraja, în continuare, cooperarea și contactele între instituții specializate și experți din domeniul educației și recuperării copiilor handicapați.

DIMENSIUNEA UMANĂ A C.S.C.E.

Statele participante,

Reamintind angajamentele asumate prin Actul final și alte documente C.S.C.E. privind respectarea tuturor drepturilor omului și libertăților fundamentale, ca și cele privind contactele umane și alte probleme umanitare ;

Recunoscînd necesitatea de a îmbunătăți îndeplinirea angajamentelor lor din cadrul C.S.C.E. și cooperarea lor în aceste domenii, definite mai jos drept dimensiunea umană a C.S.C.E. ;

Pe baza principiilor și prevederilor Actului final și a altor Documente pertinente ale C.S.C.E., au decis :

1. să facă schimb de informații și să răspundă la cereri de informații și la demersuri adresate lor de către alte state participante privind probleme referitoare la dimensiunea umană a C.S.C.E. Asemenea comunicări pot fi înaintate pe canale diplomatice sau adresate oricărei instituții care se ocupă de aceste probleme ;

2. să organizeze întâlniri bilaterale cu alte state participante care cer acest lucru, în scopul examinării unor probleme referitoare la dimensiunea umană a C.S.C.E., inclusiv cazuri și situații concrete în vederea rezolvării lor. Data și locul unor astfel de reuniuni vor fi fixate prin acord reciproc, pe canale diplomatice ;

3. ca orice stat participant, care consideră necesar, să poată aduce, prin canale diplomatice, în atenția altor state participante, situații și cazuri din domeniul dimensiunii umane a C.S.C.E., inclusiv cele care au fost ridicate la reuniunile bilaterale descrise la paragraful 2 ;

4. ca orice stat participant, care consideră necesar, să poată furniza informații asupra schimbului de informații și

răspunsurilor la cererile sale de informații și la demersuri (paragraful 1) și asupra rezultatelor întâlnirilor bilaterale (paragraful 2), inclusiv informații privind situații și cazuri concrete, la reuniunile C.S.C.E. consacrate dimensiunii umane, ca și la reuniunile general-europene ale C.S.C.E.

Statele participante decid, de asemenea, să convoace o Conferință asupra dimensiunii umane a C.S.C.E. pentru a realiza noi progrese privind respectarea tuturor drepturilor omului și a libertăților fundamentale, contactele umane și alte probleme conexe cu caracter umanitar. Conferința va organiza trei reuniuni pînă la viitoarea Reuniune general-europeană.

Conferința :

- va examina evoluția situației în domeniul dimensiunii umane a C.S.C.E., inclusiv îndeplinirea angajamentelor corespunzătoare din cadrul C.S.C.E. ;
- va evalua modul în care funcționează procedurile descrise în paragrafele 1—4 și va discuta informațiile furnizate în conformitate cu paragraful 4 ;
- va examina propunerile practice de noi măsuri, destinate să îmbunătățească îndeplinirea angajamentelor privind dimensiunea umană a C.S.C.E. și să sporească eficacitatea procedurilor descrise în paragrafele 1—4.

Pe baza acestor propuneri, Conferința va examina posibilitatea adoptării de noi măsuri.

Prima reuniune a Conferinței va avea loc la Paris, în perioada 30 mai — 23 iunie 1989.

A doua reuniune a Conferinței va avea loc la Copenhaga, în perioada 5 iunie — 29 iunie 1990.

A treia reuniune a Conferinței va avea loc la Moscova, în perioada 10 septembrie — 4 octombrie 1991.

Ordinea de zi, programul de lucru și aranjamentele organizatorice sînt prevăzute în Anexa X.

Următoarea reuniune general-europeană, care va avea loc la Helsinki, începînd cu 24 martie 1992, va evalua modul de funcționare a procedurilor cuprinse în paragrafele 1—4 de mai sus și progresele realizate la reuniunile Conferinței asupra dimensiunii umane a C.S.C.E. Ea va examina căile de întărire și îmbunătățire, în continuare, a acestor proceduri și va lua hotărîrile corespunzătoare.

În conformitate cu prevederile corespunzătoare ale Actului Final și cu hotărîrea și angajamentul de a continua procesul multilateral inițiat de Conferința pentru Securitate și Cooperare în Europa, statele participante vor organiza cu regularitate noi întâlniri ale reprezentanților lor.

A patra Reuniune general-europeană va avea loc la Helsinki, începînd cu 24 martie 1992.

Ordinea de zi, programul de lucru și aranjamentele organizatorice ale Reuniunii general-europene de la Viena vor fi aplicate, *mutatis mutandis*, și la Reuniunea general-europeană de la Helsinki, în afară de cazul în care alte hotărîri în aceste probleme nu vor fi luate la reuniunea pregătitoare menționată mai jos.

În scopul efectuării modificărilor necesare în ordinea de zi, programul de lucru și aranjamentele organizatorice aplicate la Reuniunea general-europeană de la Viena, va avea loc la Helsinki o reuniune pregătitoare, începînd cu 10 martie 1992. Se înțelege că, în acest context, modificările se vor referi la acele puncte care necesită schimbări ca rezultat al schimbării datei și locului, tragerii la sorți și menționării altor reuniuni care au avut loc în conformitate cu hotărîrile Reuniunii de la Viena din 1986. Durata reuniunii pregătitoare nu va depăși două săptămîni.

Ordinea de zi, programul de lucru și aranjamentele organizatorice pentru reuniunile Conferinței menționate în acest document au fost pregătite de Conferința general-europeană de la Viena. Rezultatele acestor reuniuni vor fi luate în considerare, în mod corespunzător, la Reuniunea general-europeană de la Helsinki.

Toate reuniunile menționate în acest Capitol vor avea loc în conformitate cu paragraful 4 al Capitolului „Urmările Conferinței” din Actul Final.

Statele participante au examinat posibilitățile de raționalizare a aranjamentelor organizatorice pentru viitoarele reuniuni ale Conferinței, de îmbunătățire a eficacității lor și de asigurare a folosirii optime a resurselor. În lumina examinării acestora și în legătură cu pașii întreprinși la Reuniunea general-europeană de la Viena, inclusiv elaborarea mandatelor anexate la prezentul document, ele au hotărât următoarele :

- să se renunțe la reuniunile pregătitoare, în cazul în care nu se stabilește altfel ;
- avînd în vedere scopul reuniunii, să se limiteze la cel mai mic nivel posibil numărul organelor de lucru subsidiare care să se întrunească în același timp ;
- să se limiteze durata reuniunilor, în cazul în care nu se stabilește altfel, la o perioadă care să nu depășească patru săptămîni ;
- în cazul reuniunilor la care sînt invitați să participe reprezentanți ai unor organizații neguvernamentale, să fie folosită la maximum posibilitatea organizării de întîlniri neoficiale, în scopul asigurării unei discuții mai spontane ;
- să marcheze în aceeași măsură ca și țara gazdă ziua națională a acesteia.

Reuniunea general-europeană de la Helsinki va reexamina aceste aranjamente și alte probleme organizatorice în lumina experienței acumulate, în scopul efectuării îmbunătățirilor care vor apare ca necesare.

Guvernul Austriei este rugat să transmită prezentul document Secretarului general al Organizației Națiunilor Unite, directorului general al UNESCO și secretarului executiv al Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa și altor organizații menționate în acest document. Guvernul Austriei este, de asemenea, rugat să transmită prezentul document Guvernelor statelor mediteraneene ne-participante.

Textul acestui document va fi publicat în fiecare stat participant care îl va difuza și face cunoscut cît mai larg posibil.

Reprezentanții statelor participante exprimă recunoștința lor profundă poporului și Guvernului Austriei pentru organizarea excelentă a Reuniunii de la Viena și pentru calda ospitalitate acordată delegațiilor participante la Reuniune.

Viena, 19 ianuarie 1989

ORDINEA DE ZI, PROGRAMUL ȘI ALTE MODALITĂȚI ALE REUNIUNII DE EXPERTI ASUPRA REGLEMENTĂRII PAȘNICE A DIFERENDELOR

I. Ordinea de zi

1. Deschiderea oficială a reuniunii. Cuvînt al unui reprezentant al țării gazdă.
2. Schimb de vederi general.
3. Examinarea propunerilor prezentate.
4. Pregătirea și adoptarea raportului reuniunii.
5. Închiderea oficială a reuniunii.

II. Programul și alte modalități organizatorice

1. Reuniunea se va deschide marți 15 ianuarie 1991, la orele 10.30, la Valletta. Ea se va închide cel mai tîrziu vineri, 8 februarie 1991.

2. Participanții pot difuza propuneri scrise sau alte contribuții înainte de reuniune pe căi diplomatice sau prin Secretarul executiv tuturor celorlalte state participante, cu scopul de a permite o pregătire aprofundată a reuniunii.

3. Programul reuniunii va fi următorul :

- de marți 15.01. pînă joi 17.01.1991, reuniunea se va ocupa cu punctul 2 de pe ordinea de zi ;
- de vineri 18.01. pînă vineri 8.02.1991, reuniunea se va ocupa cu punctele 3, 4 și 5 de pe ordinea de zi.

4. Președinția la ședințele de deschidere și închidere va fi asigurată de un reprezentant al țării gazdă. După ședința de deschidere, președinția va fi asigurată prin rotație zilnică, în ordinea alfabetului francez, începînd cu reprezentantul Italiei.

5. În conformitate cu paragraful 74 al Recomandărilor finale ale Consultărilor de la Helsinki, guvernul Maltei va desemna un secretar executiv. Această numire va fi supusă aprobării statelor participante.

6. Celelalte reguli de procedură, metodele de lucru și baremul de contribuții la cheltuielile C.S.C.E. se vor aplica *mutatis mutandis* acestei reuniuni.

DECLARAȚIA PREȘEDINTELUI

NEGOCIERILE CU PRIVIRE LA MĂSURI DE CREȘTERE
A ÎNCREDERII ȘI SECURITĂȚII

„Cu privire la prevederea conform căreia deciziile reuniunii pregătitoare ținută la Helsinki între 25 octombrie — 11 noiembrie 1983 vor fi aplicate *mutatis mutandis* la negocierile asupra măsurilor de creștere a încrederii și securității, care vor avea loc potrivit dispozițiilor relevante din Sub-capitolul referitor la «Măsurile de creștere a încrederii și securității și anumite aspecte ale securității și dezarmării în Europa», se înțelege că

— reuniunile plenarei în primele două săptămâni vor fi ținute în conformitate cu programul de lucru anexat prezentei declarații. Prima ședință plenară va avea loc la 9 martie 1989, orele 10.30. Prima sesiune se va încheia la 23 martie 1989,

— programul de lucru ulterior va fi adoptat de plenară,

— în conformitate cu regulile de procedură, Guvernul Austriei va numi un secretar executiv, a cărui desemnare va fi supusă aprobării statelor participante,

— președinția la prima reuniune plenară va fi asigurată de reprezentantul țării gazdă și după aceea prin rotație zilnică, în ordinea alfabetului francez, începând cu reprezentantul Greciei“.

Această declarație va fi o anexă la documentul final al Reuniunii de la Viena și va fi publicată împreună cu acesta.

DECLARAȚIA PREȘEDINTELUI

NEGOCIERILE ASUPRA FORȚELOR ARMATE CONVENȚIONALE ÎN EUROPA

Se înțelege că următorul mandat este convenit de către statele participante la viitoarele negocieri asupra forțelor armate convenționale în Europa :

MANDATUL negocierilor asupra forțelor armate convenționale în Europa *

Reprezentanții Belgiei, Bulgariei, Canadei, Cehoslovaciei, Danemarcei, Franței, R. D. Germane, R. F. Germania, Greciei, Ungariei, Islandei, Italiei, Luxemburgului, Olandei, Norvegiei, Poloniei, Portugaliei, României, Spaniei, Turciei, U.R.S.S., Marii Britanii, S.U.A. au avut consultări la Viena de la 17 februarie 1987 la 10 ianuarie 1989.

Aceste state, conștiente de responsabilitatea comună pe care o au pentru ajungerea la o mai mare stabilitate și securitate în Europa ;

Recunoscînd că forțele lor armate influențează cel mai direct relația esențială de securitate în Europa, în special ca semnatare ale tratatelor de la Bruxelles (1948), Washington (1949) sau Varșovia (1955) și, în consecință, sînt membre ale Alianței Nord-Atlantice sau participante la Tratatul de la Varșovia ;

Amintind că ele toate sînt participante la procesul C.S.C.E. ;

Reamintind că, așa cum se reafirmă în Actul final de la Helsinki, ele au dreptul să aparțină sau să nu aparțină la organizații internaționale, să fie sau să nu fie parte la tratate bilaterale sau

* Forțele armate convenționale includ armamentele și echipamentele.

multilaterale, inclusiv dreptul de a fi sau a nu fi parte la tratate de alianță ;

Hotărînd că negocierile asupra forțelor armate convenționale trebuie să se desfășoare în cadrul procesului C.S.C.E. ;

Reafirmînd, de asemenea, că ele participă la negocieri în calitate de state suverane și independente pe baza deplinei egalități ;

Au căzut de acord asupra următoarelor prevederi :

Participanții

Participanții la aceste negocieri vor fi cele 23 de state mai sus-menționate, denumite mai jos „participanți“.

Obiectivele și metodele

Obiectivele negocierilor vor fi întărirea stabilității și securității în Europa prin realizarea unui echilibru stabil și sigur al forțelor armate convenționale, inclusiv armamentele convenționale și echipamentele, la nivele tot mai joase ; eliminarea disparităților care influențează negativ stabilitatea și securitatea ; și eliminarea, ca o măsură prioritară, a capacității de lansare a unui atac prin surprindere sau pentru inițierea unor acțiuni ofensive pe scară largă. Fiecare participant se angajează să contribuie la atingerea acestor obiective.

Aceste obiective vor fi realizate prin aplicarea de măsuri semnificative din punct de vedere militar ca reduceri, limitări, prevederi privind redislocări, plafoane egale și măsuri asociate, între altele.

Pentru realizarea obiectivelor sus-menționate, măsurile se vor realiza pe întreaga zonă de aplicare, cu prevederi diferențiate pe plan regional, dacă și unde sînt adecvate, pentru a reduce dezechilibrele în zona de aplicare și de o manieră care să prevină eludarea lor.

Procesul de întărire a stabilității și securității va fi efectuat pas cu pas, de o manieră care să asigure că securitatea fiecărui participant nu este afectată negativ în nici o etapă.

Obiectul și zona de aplicație

Obiectul negocierilor îl vor constitui forțele armate convenționale ale participanților, inclusiv armamentele convenționale și echipamentele, amplasate pe uscat în limitele teritoriului participanților în Europa, de la Atlantic la Urali.

Existența mai multor posibilități de întrebuințare nu va constitui un criteriu pentru modificarea obiectivului negocierilor ;

— nici unul din tipurile de armamente sau echipamente convenționale nu vor fi excluse din obiectul negocierilor pe motiv că pot avea alte capacități în plus față de cele convenționale. Asemenea armamente sau echipamente nu vor fi singularizate într-o categorie separată ;

— armele nucleare nu vor face obiectul acestor negocieri.

La început un accent special se va pune asupra acelor forțe care au o legătură directă cu realizarea obiectivelor negocierilor, așa cum se menționează mai sus.

Nu vor fi examinate forțele navale și armele chimice.

Zona de aplicare * a măsurilor convenite va fi întregul teritoriu de uscat al participanților în Europa de la Atlantic la Urali, inclusiv toate teritoriile insulare europene ale participanților. În cazul Uniunii Sovietice zona de aplicare include întregul teritoriu la vest de fluviul Ural și de Marea Caspică. În cazul Turciei zona de aplicare include teritoriul Turciei la nord și la vest de linia următoare : punctul de intersecție a frontierei cu paralela 39, Muradiye, Patnos, Karayazi, Tekman, Kemaliye, Feke, Ceyhan, Dogankent, Goezne și în continuare pînă la mare.

Schimbul de informații și controlul

Respectarea prevederilor oricărui acord va fi verificată printr-un sistem de control strict și eficace care va include, între altele, inspecții la fața locului ca un drept, precum și schimburi de informații.

Informațiile vor fi schimbate suficient de detaliat pentru a permite compararea semnificativă a capacităților forțelor în dis-

* Participanții se vor conduce după prevederea privind neeludarea, așa cum este inclusă în secțiunea asupra obiectivelor și metodelor.

cuție. Informațiile vor fi, de asemenea, schimbate, suficient de detaliat, încît să ofere o bază pentru verificarea îndeplinirii obligațiilor asumate.

Modalitățile specifice de control și schimb de informații, inclusiv gradul de detaliere a informațiilor și ordinea în care acestea vor fi schimbate, vor fi puse de acord la negocierile propriuzise.

Proceduri și alte aranjamente

Procedurile pentru negocieri — inclusiv ordinea de zi, programul de lucru și orarul, metodele de lucru, problemele financiare și alte modalități organizatorice —, puse de acord de către participanții înșiși, sînt cuprinse în Anexa 1 la prezentul mandat. Ele pot fi schimbate numai prin consensul participanților.

Participanții au decis să ia parte la ședințe ale statelor semnatare ale Actului final de la Helsinki care vor avea loc cel puțin de două ori în timpul fiecărei runde a negocierilor asupra forțelor armate convenționale în Europa, pentru a efectua un schimb de opinii și informații substanțiale cu privire la mersul negocierii asupra forțelor armate convenționale în Europa. Modalitățile detaliate pentru aceste întîlniri sînt conținute în Anexa 2 a mandatului.

Participanții vor lua în considerare opiniile exprimate la asemenea ședințe de către celelalte state participante la C.S.C.E. privind propria lor securitate.

Participanții vor furniza informații și pe calea bilaterală.

Participanții se obligă să informeze următoarea Reuniune general-europeană asupra lucrărilor și rezultatelor posibile și să facă un schimb de opinii cu celelalte state participante la C.S.C.E. asupra progreselor realizate la negocieri.

Participanții prevăd că, în lumina împrejurărilor existente la momentul respectiv vor stabili, în orarul lor, o întrerupere temporară a lucrărilor pentru a permite efectuarea acestui schimb de opinii. Alegerea timpului potrivit și durata acestei suspendări tîn numai de răspunderea lor.

Orice modificare a prezentului mandat ține numai de răspunderea participanților, fie că îl modifică ei înșiși, sau convin asupra modificării lui la o viitoare Reuniune C.S.C.E.

Rezultatele negocierilor vor fi determinate numai de către participanți.

Caracterul acordurilor

Acordurile convenite vor fi obligatorii pe plan internațional. Modalitățile de intrare în vigoare a acestora vor fi decise la negocieri.

Locul negocierilor

Negocierile vor începe la Viena nu mai târziu decât în cea de a 7-a săptămână de la închiderea Reuniunii general-europene de la Viena.

* * *

Reprezentanții celor 23 participanți, ale căror inițiale apar mai jos,

Au încheiat acest mandat, care este egal autentic, în limbile engleză, franceză, germană, italiană, rusă și spaniolă.

Participanții, reamintind angajamentul lor față de obținerea unui rezultat echilibrat la Reuniunea de la Viena, au decis să transmită prezentul mandat la Reuniune cu recomandarea ca acesta să fie atașat la Documentul final.

Mandatul se încheie cu inițialele reprezentanților Belgiei, Bulgariei, Canadei, Cehoslovaciei, Danemarcei, Franței, R. D. Germane, R. F. Germania, Greciei, Ungariei, Islandei, Italiei, Luxemburgului, Olandei, Norvegiei, Poloniei, Portugaliei, României, Spaniei, Turciei, U.R.S.S., Marii Britanii și S.U.A.

PROCEDURI PENTRU NEGOCIERILE ASUPRA FORȚELOR ARMATE CONVENȚIONALE ÎN EUROPA

Reprezentanții celor 23 de state enumerate în mandat, denumiți mai jos „participanți”, au avut consultări la Viena de la 17 februarie 1987 la 10 ianuarie 1989 și au căzut de acord asupra următoarelor aranjamente procedurale pentru ducerea negocierilor asupra forțelor armate convenționale în Europa.

Aceste aranjamente procedurale au fost adoptate prin consensul participanților. Ele vor putea fi modificate numai prin consensul participanților.

I. Ordinea de zi

1. Deschiderea oficială.

2. Negocieri, inclusiv prezentarea de propuneri de către participanți, elaborarea de măsuri și de proceduri pentru aducerea la îndeplinire a acestora, în conformitate cu prevederile mandatului negocierilor asupra forțelor armate convenționale în Europa.

II. Programul de lucru

Prima ședință plenară a negocierilor asupra forțelor armate convenționale în Europa se va deschide la Viena, la orele 15.00, în ziua de marți a săptămânii la care se referă secțiunea din mandat privind locul. Programul de lucru pentru ședințele în primele 14 zile ale sesiunii se anexează. După aceea, plenara va adopta programele de lucru pentru restul primei sesiuni și pentru sesiunile următoare. O decizie asupra datei încheierii sesiunii se va adopta la prima ședință plenară. În 1989 vor avea loc, în principiu, 4 sesiuni.

În stabilirea orarului, participanții vor lua în considerare în mod corespunzător necesitățile practice ale tuturor delegațiilor, inclusiv ale celor participante la alte negocieri în cadrul procesului C.S.C.E.

III. Metodele de lucru

Cu excepția deschiderii oficiale, toate dezbaterile potrivit ordinii de zi, vor avea loc — în cazul în care nu se va decide altfel — în ședințe plenare închise și în organele de lucru subsidiare stabilite de plenară. Activitatea acestor organe subsidiare va fi călăuzită de plenară.

Deciziile vor fi luate prin consensul participanților. Se înțelege că consensul înseamnă absența oricărei obiecțiuni din partea oricărui participant față de luarea deciziei respective.

Lucrările negocierilor vor fi confidențiale în afară de cazul în care se va decide altfel la negocieri.

În cazul în care nu se decide altfel, numai reprezentanții acreditați ai participanților vor avea acces la ședințe.

La ședințele plenare, toți participanții vor fi aranjați în ordinea alfabetului francez.

IV. Limbile

Limbile oficiale ale negocierilor vor fi : engleza, franceza, germana, italiana, rusa și spaniola. Intervențiile făcute în oricare din aceste limbi vor fi interpretate în celelalte limbi oficiale.

V. Rolul președintelui

Președintele primei ședințe plenare va fi reprezentantul Poloniei. Președinția, după aceea, se va rota săptăminal, în ordinea alfabetului francez.

Președintele fiecărei ședințe va ține o listă de vorbitori și o poate declara închisă cu consimțământul participanților. Cu toate acestea, el va acorda dreptul de replică oricărui participant, dacă o luare de cuvânt după închiderea listei face acest lucru necesar.

În cazul în care un reprezentant ridică un punct de ordine în cadrul discuțiilor, președintele va da imediat cuvântul acestuia

participant. Reprezentantul care ridică un punct de ordine nu poate vorbi asupra fondului problemei în discuție.

Președintele va ține un jurnal în care se va consemna data plenarei, numele președintelui plenarei și cele ale vorbitorilor din plenară. Jurnalul va fi transmis de la președinte la președinte. Acesta va fi pus numai la dispoziția participanților.

VI. Decizii, declarații interpretative și propuneri și documente aferente în probleme de fond

Deciziile în problemele de fond vor fi atașate la jurnal. În cazul în care vor fi declarații interpretative, acestea vor fi atașate la jurnal la cererea autorului. Propunerile oficiale și documentele aferente în probleme de fond și amendamentele la acestea vor fi prezentate în scris președintelui și vor fi înregistrate la cererea autorului. Acestea vor fi distribuite în scris participanților.

VII. Probleme financiare

S-a căzut de acord asupra următoarei scări de distribuire a cheltuielilor comune ale negocierii sub rezerva potrivit căreia scara de distribuire în chestiune privește numai această negociere și nu va fi considerată drept un precedent care ar putea fi invocat în alte împrejurări :

Franța, Republica Federală Germania, Italia,	
U.R.S.S., Anglia, Statele Unite ale Americii cîte	9,95%
Spania cîte	6,25%
Canada cîte	5,00%
Belgia, R.D.G., Olanda, Polonia cîte	3,85%
Cehoslovacia, Danemarca, Ungaria, Norvegia cîte	2,25%
Grecia, România, Turcia cîte	0,85%
Bulgaria, Luxemburg, Portugalia cîte	0,65%
Islanda cîte	0,15%

Plata contribuțiilor de către participanți se va face într-un fond special al negocierii. Conturile vor fi înaintate de țara gazdă asupra fiecărei runde sau la intervale de trei luni dacă va fi cazul. Conturile vor fi în valuta țării gazdă și vor fi înaintate cît mai repede posibil după terminarea exercițiului financiar.

Conturile vor trebui achitate în termen de 60 de zile de la prezentarea lor în valuta țării gazdă.

VIII. Sprijinul țării gazdă

Guvernul Austriei va asigura serviciile de securitate și alte servicii necesare în sprijinul negocierilor.

Țării gazdă i se va solicita să numească un administrator, cu acordul participanților, pentru a face aranjamentele pentru negociere. Administratorul va fi un cetățean al țării gazdă în slujba guvernului țării gazdă. Sarcina administratorului va include în cadrul legăturii cu autoritățile competente ale țării gazdă :

- I. să aranjeze acreditarea participanților ;
- II. să aranjeze facilitățile pentru negociere ;
- III. să asigure securitatea și să controleze accesul în clădire și la ședințe ;
- IV. să angajeze și să dirijeze corpul de interpreți ;
- V. să pună la dispoziție echipamentul tehnic necesar ;
- VI. să asigure punerea la dispoziție a serviciilor de traducere, în toate limbile oficiale : aranjamentele practice de folosire a acestora vor fi convenite la negocieri ;
- VII. să se ocupe de problemele financiare ;
- VIII. să pună la dispoziția participanților facilitățile necesare pentru conferințe de presă și să se ocupe de acreditarea mediilor de informare.

Administratorul va acționa întotdeauna în conformitate cu prezentele reguli de procedură. Președintele face legătura între administrator și plenară.

MODALITĂȚILE ȘEDINȚELOR PENTRU SCHIMB DE OPINII ȘI INFORMAȚII CU PRIVIRE LA MERSUL NEGOCIERILOR ASUPRA FORȚELOR ARMATE CONVENȚIONALE ÎN EUROPA

Participanții, în ceea ce îi privește, au căzut de acord asupra următoarelor modalități pentru ședințele care vor avea loc între participanții la negocierile asupra forțelor armate convenționale în Europa și celelalte state participante la C.S.C.E.

În cazul în care nu se va conveni altfel, ședințele vor avea loc cel puțin de două ori în cursul fiecărei sesiuni a negocierilor.

Ședințele nu vor dura mai mult decât ziua în care ele au fost convocate, dacă nu se va conveni altfel.

Președinția primei ședințe va fi asumată de delegația trasă la sorți în acest scop. Președinția se va rota între cele 35 de state reprezentate, în ordinea alfabetică, potrivit alfabetului francez.

Alte aranjamente practice, dacă va fi necesar, pot fi convenite prin consens ținând seama în mod corespunzător de precedentele pertinente.

Declarația reprezentantului Danemarcei

În numele Guvernului Danemarcei, doresc să confirm că insulele Feroe sînt incluse în zona de aplicare pentru negocierile asupra forțelor armate convenționale în Europa.

Declarația reprezentantului Norvegiei

În numele Guvernului Norvegiei, confirm că Svalbard, inclusiv Bear, sînt incluse în zona de aplicare pentru negocierile asupra forțelor armate convenționale în Europa.

Declarația reprezentantului Portugaliei

Insulele Azore și Madeira au de drept statutul de insule europene. S-a convenit în mandat că toate teritoriile insulare ale Europei aparținînd statelor participante sînt incluse în zona de apli-

care. Prin urmare, declar, în numele guvernului meu, că Azore și Madeira sînt în zona de aplicare pentru negocierile asupra forțelor armate convenționale în Europa.

Declarația reprezentantului Spaniei

În numele Guvernului Spaniei, confirm că Insulele Canare sînt incluse în zona de aplicare pentru negocierile asupra forțelor armate convenționale în Europa.

Declarația reprezentantului U.R.S.S.

În numele Guvernului Uniunii Republicilor Sovietice Socialiste, confirm că teritoriile Franz Josef și Novaia Zemlea sînt incluse în zona de aplicare pentru negocierile asupra forțelor armate convenționale în Europa.

DECLARAȚIA PREȘEDINTELUI

ȘEDINȚE PENTRU SCHIMB DE PĂRERI ȘI INFORMAȚII CU PRIVIRE LA DESFĂȘURAREA NEGOCIERILOR ASUPRA FORȚELOR ARMATE CONVENȚIONALE ÎN EUROPA

„Ședințele pentru schimb de păreri și informații cu privire la desfășurarea negocierilor asupra forțelor armate convenționale în Europa, dacă nu se va conveni altfel, se vor desfășura după cum urmează :

- în a doua marți a fiecărei sesiuni a negocierilor asupra forțelor armate convenționale în Europa,
 - în fiecare a patra marți, după aceea, afară de cazul în care aceasta cade în penultima săptămână a sesiunii,
 - în ziua de marți a ultimei săptămâni a fiecărei sesiuni.
- În consecință, prima ședință va avea loc la 21 martie 1989. Ea va începe la orele 10.30.

Aceste ședințe nu vor dura mai mult decât ziua în care au început, afară de cazul când s-a convenit altfel.

Președinția va fi deținută prin rotație, în ordinea alfabetului francez, începînd cu reprezentantul Suediei.

Alte aranjamente practice referitoare la procedură și la metodele de lucru pot fi, dacă va fi necesar, convenite pentru a concorda cu regulile de procedură ale C.S.C.E.“.

Această declarație va constitui o anexă la Documentul final al Reuniunii de la Viena și va fi publicată împreună cu acesta.

CONFERINȚA PRIVIND COOPERAREA ECONOMICĂ ÎN EUROPA

I. Ordinea de zi

1. Deschiderea oficială. Discurs al unui reprezentant al țării gazdă.
2. Declarații ale delegațiilor statelor participante.
3. Intervenții din partea Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa (C.E.E./O.N.U.) și a Camerei de Comerț Internațional (C.C.I.).
4. Examinarea următoarelor puncte :
 - A. Dezvoltarea și diversificarea relațiilor economice, între altele prin măsuri practice privind :
 - a) Contactele de afaceri ;
 - b) Condiții de lucru pentru oamenii de afaceri ;
 - c) Informațiile economice și comerciale ;
 - d) Rolul întreprinderilor mici și mijlocii ;
 - e) Marketing și comercializare.
 - B. Cooperarea industrială.

Cerințe pentru stabilirea și desfășurarea activității, pe o bază reciproc avantajoasă, a societăților mixte și a altor forme de cooperare industrială, cum ar fi coproducția, specializarea și acordarea de licențe :

 - a) Condiții economice și aspecte juridice și administrative ;
 - b) Aspecte legate de investiții.
 - C. Cooperarea în domenii specifice :
 - a) Tehnici de economisire a energiei și materiilor prime ;
 - b) Echipamente pentru protecția mediului înconjurător ;
 - c) Tehnici pentru îmbunătățirea calității vieții ;
 - d) Industriile agro-alimentare și de producere a alimentelor, inclusiv producerea de alimente pe cale naturală ;

- e) Mașini pentru fabricarea bunurilor de consum, inclusiv a celor de folosință îndelungată ;
- f) Dezvoltarea și planificarea urbană.
- D. Aspecte monetare și financiare ale schimburilor comerciale și cooperării industriale, cum sînt :
 - a) Convertibilitatea monetară și formarea prețurilor și efectele acestora asupra competiției internaționale ;
 - b) Instrumente financiare și alte facilități oferite de sectorul serviciilor financiare.
- 5. Discuții finale și concluzii.
- 6. Încheierea lucrărilor.

II. Cadrul organizatoric și alte modalități

1. La Conferință vor lua parte delegații, în care vor putea fi incluși oameni de afaceri și reprezentanți ai unor organizații și instituții competente din statele participante. La reuniunile plenare finale, în cursul celei de-a patra săptămîni, din delegații vor putea face parte și personalități ale cercurilor de afaceri și ale organizațiilor și instituțiilor competente. Conferința va începe la 19 martie 1990, la orele 15.00 la Bonn. Ea se va încheia la 11 aprilie 1990.

2. C.E.E./O.N.U. și C.C.I. sînt invitate să ia parte la Conferință.

3. Toate ședințele plenare vor fi deschise publicului. Dacă nu se va decide altfel, toate ședințele organelor de lucru subsidiare vor fi deschise.

4. Punctele 1, 5 și 6 ale ordinei de zi vor fi examinate în plenară. Punctul 4 al ordinei de zi va fi examinat în plenară și în organisme de lucru subsidiare (OLS), într-o manieră echilibrată și structurată. Intervenții la punctele 2 și 3 ale ordinei de zi pot fi făcute atât în plenară cît și în OLS.

5. Vor fi create organismele de lucru subsidiare A, B, C și D, care vor examina punctul 4 al ordinei de zi, de maniera următoare :

OLS-A : Dezvoltarea și diversificarea relațiilor economice, prin măsuri practice privind :

- contacte de afaceri ;
- condiții de lucru pentru oamenii de afaceri ;
- informațiile economice și comerciale ;
- rolul întreprinderilor mici și mijlocii.

OLS-B : Cooperarea industrială :

Cerințe pentru stabilirea și desfășurarea activității pe o bază reciproc-avantajoasă, a societăților mixte și a altor forme de cooperare industrială, cum ar fi coproducția, specializarea și acordarea de licențe :

- condiții economice și aspecte juridice și administrative ;
- aspecte legate de investiții ;
- marketing și comercializarea produselor.

OLS-C : Cooperarea în domenii specifice :

- tehnici de economisire a energiei și materiilor prime ;
- echipamente pentru protecția mediului înconjurător ;
- tehnici pentru îmbunătățirea calității vieții ;
- industriile agro-alimentare și de producere a alimentelor inclusiv producerea de alimente pe cale naturală ;
- mașini pentru fabricarea bunurilor de consum, inclusiv a celor de folosință îndelungată ;
- dezvoltarea și planificarea urbană.

OLS-D : Aspecte monetare și financiare ale schimburilor comerciale și ale cooperării industriale, cum sînt :

- Convertibilitatea monetară și formarea prețurilor și efectele acestora asupra competiției internaționale ;
- Instrumente financiare și alte facilități oferite de sectorul serviciilor financiare.

6. Plenara va decide asupra metodelor de lucru care ar fi necesare pentru examinarea temelor specifice ale punctelor 4 și 5 ale ordinei de zi.

7. Ședințele plenarei și ale organismelor de lucru subsidiare se vor desfășura potrivit programului de lucru alăturat.

8. Președinția ședințelor plenare de deschidere și de încheiere va fi asigurată de un reprezentant al țării gazdă. După ședința de deschidere, președinția va fi asigurată pe bază de rotație zilnică, în ordinea alfabetului francez, începînd cu un reprezentant al Austriei.

9. Președinția ședințelor de deschidere ale OLS va fi asigurată de un reprezentant al țării gazdă. Alegerea următorului președinte se va face prin tragere la sorți. După aceea, președinția va fi asigurată pe bază de rotație zilnică între reprezentanții statelor participante, în ordinea alfabetului francez.

10. În conformitate cu paragraful 74 al Recomandărilor finale ale Consultărilor de la Helsinki, guvernul Republicii Federale Germania va desemna un secretar executiv. Această desemnare urmează să fie aprobată de statele participante.

11. Celelalte reguli de procedură, metodele de lucru și baremul de repartizare a cheltuielilor C. S. C. E. vor fi aplicate, *mutatis mutandis*, Conferinței.

REUNIUNEA PRIVIND PROTECȚIA MEDIULUI ÎNCONJURĂTOR

A. Ordinea de zi

1. Deschiderea oficială. Cuvîntarea unui reprezentant al țării gazdă.

2. Discursuri introductive ale reprezentanților statelor participante.

3. Intervenții din partea Comisiei Economice a O.N.U. pentru Europa (C.E.E./O.N.U.), Programului Națiunilor Unite pentru Mediul Înconjurător (P.N.U.E.) și Uniunii Internaționale pentru Conservarea Naturii și Resurselor Naturale (I.U.C.N.).

4. Trecerea în revistă a activităților desfășurate sau în curs de desfășurare în următoarele domenii :

a) Prevenirea și controlul efectelor transfrontiere ale accidentelor industriale ;

b) Mînuirea produselor chimice potențial periculoase ;

c) Poluarea cursurilor de apă transfrontiere și a lacurilor internaționale.

5. În lumina punctului 4 de pe ordinea de zi, examinarea posibilităților de întreprindere a unor noi măsuri și de cooperare, inclusiv îmbunătățirea schimbului de informații. Dezbaterile se vor concentra asupra aspectelor juridice, practice, tehnice și tehnologice, precum și asupra aspectelor educaționale și ale informării opiniei publice.

6. Elaborarea de concluzii și recomandări.

7. Discursuri de încheiere.

8. Închiderea oficială.

B. Cadrul organizatoric și alte aranjamente organizatorice.

1. Reuniunea se va deschide la 16 octombrie 1989, la ora 10.30 la Sofia. Se va închide la 3 noiembrie 1989.

2. C.E.E./O.N.U., P.N.U.E. și I.U.C.N. vor fi invitate să ia parte la reuniune.

3. Toate ședințele plenare vor fi publice.

4. Punctele 1, 2, 3, 4, 6, 7 și 8 de pe ordinea de zi vor fi examinate în plenară.

5. Punctul 5 de pe ordinea de zi va fi examinat în plenară și în două organisme de lucru subsidiare (OLS), care vor acoperi domeniile menționate la punctul 4 de pe ordinea de zi, într-o manieră echilibrată și structurată, după cum urmează :

- o dezbatere generală, inclusiv un schimb de păreri cu privire la aspectele educaționale și ale informării opiniei publice, va avea loc în plenară, în scopul deschiderii activității organismelor de lucru subsidiare ;
- OLS I va examina aspectele juridice, administrative și practice ale unor probleme cum sînt : răspunderea și refacerea, sisteme de alarmare, asistență la cerere, măsuri preventive, circulația informațiilor și consultări ;
- OLS II va examina aspectele științifice, tehnice și tehnologice ale unor probleme cum sînt : măsuri preventive, evaluarea riscurilor, evaluarea daunelor, purificarea, măsurători și supraveghere ;
- OLS I și II vor prezenta rapoartele lor plenarei.

6. Programul reuniunii va fi următorul :

- De la 16 la 19 octombrie, plenara va examina punctele 1, 2, 3, 4 de pe ordinea de zi și dezbaterile generale la punctul 5 de pe ordinea de zi ;
- De la 19.10 la 1.11, cele două OLS se vor întîlni pentru a examina punctul 5 de pe ordinea de zi ;
- De la 1 la 3 noiembrie, plenara va examina rapoartele OLS și, pe această bază, va elabora concluzii și recomandări în cele trei domenii enunțate la punctul 4 de pe ordinea de zi, așa cum se prevede la punctul 6 de pe ordinea de zi.

7. Statele participante și organizațiile care iau parte sînt invitate să difuzeze, înainte de începerea reuniunii, intervenții scrise, prin canale diplomatice sau prin secretarul executiv, tuturor statelor participante, în vederea unei pregătiri corespunzătoare a reuniunii.

8. Ședințele plenare și ale OLS vor avea loc în conformitate cu programul de lucru anexat.

9. Președinția ședințelor plenare de deschidere și de închidere va fi asigurată de către un reprezentant al țării gazdă. După ședința de deschidere, președinția va fi asigurată pe bază de

rotație zilnică, în ordinea alfabetului francez, începînd cu un reprezentant al Turciei.

10. Președinția la ședințele de deschidere ale OLS va fi asigurată de un reprezentant al țării gazdă. Desemnarea următorului președinte se va face prin tragere la sorți. Președinția va fi apoi asigurată, prin rotație zilnică, între reprezentanții statelor participante, în ordinea alfabetului francez.

11. În conformitate cu paragraful 74 al Recomandărilor finale ale Consultărilor de la Helsinki, guvernul țării gazdă va desemna un secretar executiv. Această desemnare urmează să fie aprobată de statele participante.

12. Celelalte reguli de procedură, metodele de lucru și baremul de repartizare a cheltuielilor C.S.C.E. se vor aplica *mutatis mutandis* reuniunii.

REUNIUNEA REFERITOARE LA MEDITERANA

I. Ordinea de zi

1. Deschiderea oficială a reuniunii, cuvîntarea reprezentan-
tului țării gazdă.

2. Cuvîntările de deschidere ale reprezentanților statelor
participante, ai statelor mediteraneene neparticipante și ai orga-
nizațiilor internaționale invitate ; cuvîntările de deschidere nu
trebuie să depășească, de regulă, 15 minute pentru fiecare de-
legație.

3. Schimbul de păreri asupra chestiunilor ridicate în cuvîn-
tările de deschidere, ținînd seama de prevederile capitolelor re-
feritoare la Mediterana din Actul final și din Documentul final
de la Madrid, și trecerea în revistă a practicii existente privind
contactele și cooperarea cu statele mediteraneene neparticipante.

4. Aspecte concrete ale cooperării :

- examinarea posibilităților oferite de a contribui la dez-
voltarea mai rapidă, economică și socială, a țărilor din
regiune, îndeosebi a acelor care sînt țări în curs de dez-
voltare din punct de vedere economic și social ;
- examinarea posibilităților pentru armonizarea metodelor
de statistică ;
- încurajarea contactelor la diferite niveluri (reuniuni de
experți, mese rotunde, vizite de studii), pentru a contribui
la înfăptuirea programelor concrete de cooperare ;
- cooperarea în domeniul energiei solare și eoliene ;
- discutarea chestiunilor referitoare la conservarea și restau-
rarea centrelor istorice și la păstrarea moștenirii cultu-
rale, inclusiv arheologia marină.

5. Protecția ecosistemelor mediteraneene :

- utilizarea apei și necesitățile de apă urbane, agricole și in-
dustriale în țările mediteraneene ;

- poluarea apei de suprafață și a celei freatice și a Mării Mediterane ;
- acțiunea națională, bilaterală și internațională pentru a controla și preveni poluarea prin cursurile de apă naționale și transfrontiere care se varsă în Mediterana și poluarea de către nave ;
- reciclarea apelor uzate și folosirea unor noi tehnologii pentru obținerea de resurse de apă ;
- deșertificarea și lupta împotriva ei, inclusiv tehnici și parametri ; inițiative de cooperare internațională în acest domeniu ; rolul conservării pădurilor și al reîmpăduririlor ;
- cooperarea internațională în Mediterana pentru prevenirea și stingerea incendiilor forestiere ; rolul rețelelor meteorologice și de comunicații ; tehnici tradiționale și alte tehnici forestiere pentru combaterea incendiilor forestiere ; folosirea mijloacelor aeriene și coordonarea lor internațională și tehnici terestre și standardizarea măsurilor de stingere ; campanii de informare și conștientizare ;
- probleme privind atmosfera și îndeosebi calitatea aerului în centrele urbane, efectele poluării atmosferice asupra monumentelor istorice și a ecosistemelor biologice, sursele tipice de poluare atmosferică în țările mediteraneene și contribuția Mediteranei la poluarea atmosferică la mare distanță ;
- biosfera și aspectele conexe ale ecologiei și activitățile umane, conservarea naturii ; studierea regiunilor insulare și de litoral, inclusiv dezvoltarea urbană ;
- aspectele ecologice ale dezvoltării turismului ;
- examinarea și îmbunătățirea schimbului de informații referitor la protecția mediului.

6. Elaborarea și adoptarea raportului reuniunii, inclusiv concluzii și recomandări bazate pe rapoartele organelor de lucru subsidiare.

7. Cuvântări de închidere ; cuvântul reprezentantului țării gazdă și închiderea oficială a reuniunii.

II. Cadrul organizatoric și alte aranjamente

1. Reuniunea se va deschide luni, 24.09.1990, la orele 15.00, la Palma de Mallorca ; se va încheia nu mai târziu de vineri, 19.10.1990.

2. Punctele 1, 2, 3 și 7 de pe ordinea de zi vor fi discutate în ședințe plenare deschise.

3. Punctul 6 de pe ordinea de zi va fi discutat în şedinţă plenară închisă, de către statele participante.

4. Punctul 4 de pe ordinea de zi va fi discutat în cadrul unui organ de lucru subsidiar (SWB I).

5. Punctul 5 de pe ordinea de zi va fi discutat în SWB II.

6. Orarul şedinţelor va fi următorul :

— De luni, 24.9 pînă miercuri, 26.9 plenara va discuta punctele 1 şi 2 de pe ordinea de zi ;

— Joi, 27.9. şi vineri, 28.9, plenara va discuta punctul 3 de pe ordinea de zi ;

— De luni, 1.10. pînă marţi, 16.10. cele două SWB se vor reuni alternativ pentru a discuta punctele 4 şi 5 de pe ordinea de zi ;

— Marţi, 16.10. va fi dedicată adoptării rapoartelor de către cele două organe de lucru subsidiare, pentru a fi supuse plenarei ;

— Miercuri, 17.10. şi joi, 18.10. plenara va discuta punctul 6 de pe ordinea de zi ;

— Vineri, 19.10 plenara va discuta punctul 7 de pe ordinea de zi.

7. Şedinţele plenarei şi ale organelor de lucru subsidiare vor fi ținute în conformitate cu programul de lucru stabilit în finalul prezentei anexe.

8. Participanţii pot distribui contribuţii scrise înainte de începerea reuniunii, pe canale diplomatice sau prin intermediul secretarului executiv, tuturor statelor participante, în scopul de a permite o pregătire amănunţită a reuniunii.

9. Preşedinţia şedinţelor plenare de deschidere şi de închidere va fi deţinută de un reprezentant al ţării gazdă. După şedinţa de deschidere, preşedinţia va fi deţinută, prin rotaţie zilnică, de către reprezentanţii statelor participante, în ordinea alfabetică franceză, începînd cu un reprezentant al Italiei.

10. Preşedinţia şedinţelor de deschidere a organelor de lucru subsidiare va fi deţinută de un reprezentant al ţării gazdă. Stabilirea preşedintelui următor se va face prin tragere la sorţi. Preşedinţia va fi deţinută în continuare, prin rotaţie zilnică, de către reprezentanţii statelor participante, în ordinea alfabetică franceză.

11. Cuvîntările de deschidere în cadrul punctului 2 de pe ordinea de zi vor fi ținute în următoarea ordine : Liechtenstein, Cipru, S.U.A., Italia, Norvegia, Bulgaria, Olanda, Turcia, Vaticanul, U.R.S.S., Canada, Austria, Finlanda, Luxemburg, Malta, Belgia, România, R.D. Germană, Islanda, Franţa, R.F. Germania, Suedia,

Iugoslavia, Spania, Ungaria, Danemarca, Cehoslovacia, San Marino, Marea Britanie, Monaco, Irlanda, Grecia, Portugalia, Elveția, Polonia.

12. În conformitate cu paragraful 74 al Recomandărilor finale ale Consultărilor de la Helsinki, Guvernul Spaniei va desemna un secretar executiv. Această numire va fi supusă acordului statelor participante.

13. Celelalte reguli de procedură ale C.S.C.E., metodele de lucru și baremul de repartizare a cheltuielilor se vor aplica, *mutatis mutandis*, și acestei reuniuni.

ORDINEA DE ZI, PROGRAMUL ȘI ALTE ARANJAMENTE ORGANIZATORICE ALE FORUMULUI INFORMAȚIEI

I. Ordinea de zi

1. Deschiderea oficială a Forumului informației.

Cuvîntarea reprezentantului țării gazdă.

2. Declarațiile de deschidere ale reprezentanților statelor participante ; cuvîntări ale reprezentanților UNESCO și Uniunii Internaționale a Telecomunicațiilor (U.I.T.).

3. Discuții asupra problemelor și chestiunilor actuale și de viitor privind :

- îmbunătățirea circulației informației, accesul la, și schimbul de, informație ;
- cooperarea în domeniul informației ;
- îmbunătățirea condițiilor de lucru ale ziaristilor.

Tratînd aceste trei domenii principale ale Actului final, participanții la Forumul informației, pe baza experienței lor profesionale, vor examina situația actuală, pe baza prevederilor pertinente ale C.S.C.E., cu scopul de a indica eventuale îmbunătățiri necesare sau noi dezvoltări posibile în aceste domenii. Procedînd astfel, ei vor ține seama de domeniile informației orale, informației scrise și informației filmate și radiodifuzate, precum și scopul, așa cum este stabilit în Actul final, de a facilita o difuzare, cît mai liberă și mai largă, de informații de toate felurile, contribuind astfel la o cunoaștere din ce în ce mai largă și la o înțelegere a vieții în alte state participante. O atenție deosebită va fi, de asemenea, acordată celor mai recente realizări în domeniul colectării și transmiterii informației, inclusiv perspectivele oferite de noile tehnologii ale informației și comunicației.

4. Declarații de închidere ale reprezentanților statelor participante.

5. Închiderea oficială a Forumului informației.

II. Programul și alte aranjamente organizatorice

1. Forumul informației se va deschide marți, 18 aprilie 1989, la orele 10.30, la Londra. El se va încheia vineri, 12 mai 1989.

2. Toate ședințele plenare vor fi deschise.

3. Punctele 1, 2, 4 și 5 de pe ordinea de zi vor fi discutate în plenară.

4. Punctul 3 de pe ordinea de zi va fi discutat în trei organe de lucru subsidiare, unu asupra informației scrise (OLS A), unu asupra informației filmate, radiodifuzate și orale (OLS B) și unu asupra comunicațiilor (OLS C), într-un mod structurat și echilibrat. Temele posibile pentru discuții în organele de lucru subsidiare sînt prevăzute mai jos. Punctul 3 de pe ordinea de zi va fi discutat și în ședințele plenare care nu sînt dedicate punctelor 1, 2, 4 și 5 de pe ordinea de zi.

5. Programul de lucru al Forumului va fi următorul :

— Primele trei zile vor fi consacrate, după necesități, declarațiilor de deschidere ale reprezentanților acelor state participante care doresc acest lucru și cuvîntărilor reprezentanților UNESCO și U.I.T. Declarațiile de deschidere nu vor trebui, de regulă, să depășească 20 de minute pentru fiecare delegație și vor fi ținute în următoarea ordine : R.D. Germană, Islanda, Luxemburg, Finlanda, Grecia, Belgia, Portugalia, Spania, Italia, Vatican, Bulgaria, Olanda, Franța, Malta, Cehoslovacia, Irlanda, Regatul Unit, Turcia, Danemarca, San Marino, Norvegia, U.R.S.S., România, Elveția, Austria, Canada, S.U.A., Iugoslavia, Liechtenstein, R.F. Germania, Polonia, Ungaria, Cipru, Suedia, Monaco.

— Începînd cu ziua de vineri, 21 aprilie, pînă luni, 8 mai, cele trei grupuri de lucru subsidiare se vor întruni în același timp.

— Punctele 4 și 5 de pe ordinea de zi vor fi discutate în ultimele trei zile ale Forumului.

6. Participanții pot circula materiale scrise referitoare la subiectele discutate, în una sau mai multe limbi de lucru ale C.S.C.E., înainte de Forum, prin intermediul secretarului executiv, tuturor statelor participante, cu scopul de a permite o pregătire amănunțită a dezbaterilor respective.

7. Dacă Forumul nu ajunge la nici o concluzie convenită, propunerile și proiectele prezentate Forumului vor fi înaintate următoarei reuniuni general-europene, de către guvernul țării gazdă.

8. Ședințele plenarei și ale organelor de lucru subsidiare vor fi ținute potrivit programului de lucru anexat.

9. La şedinţele plenare de deschidere şi de închidere, preşedinţia va fi deţinută de un reprezentant al ţării gazdă. După şedinţa de deschidere, preşedinţia va fi deţinută, prin rotaţie zilnică, în ordinea alfabetului francez, începînd cu reprezentantul Suediei.

10. Preşedinţia şedinţelor de deschidere ale organelor de lucru subsidiare va fi deţinută de un reprezentant al ţării gazdă. Stabilirea următorilor preşedinţi ai fiecărui organ de lucru subsidiar se va face prin tragere la sorţi. Preşedinţia va fi apoi deţinută, prin rotaţie zilnică, în ordinea alfabetului francez.

11. În conformitate cu paragraful 74 al Recomandărilor finale ale Consultărilor de la Helsinki, Guvernul Regatului Unit va desemna un secretar executiv. Această desemnare va fi supusă aprobării statelor participante.

12. Celelalte reguli de procedură, metodele de lucru şi baremul repartizării cheltuielilor C.S.C.E. se vor aplica, *mutatis mutandis*, Forumului.

III. Lista de teme recomandate pentru discuţii în organele de lucru subsidiare

OLS A : *Informaţia tipărită, cu referire deosebită la*

- Distribuirea periodicelor şi a altor publicaţii, atât cele publicate pe baze comerciale, cit şi cele oficiale, chestiuni referitoare la importul de publicaţii.
- Accesul la periodice şi alte publicaţii, de exemplu în biblioteci şi centre de informare culturală.
- Chestiuni referitoare la tipărire şi publicare, inclusiv accesul la mijloace tehnice.
- Contacte şi schimburi între ziare şi periodice, schimb de abonamente la ziare.

OLS B : *Informaţia filmată, radiodifuzată şi orală, cu referire deosebită la*

- Accesul la noi mijloace de comunicare, inclusiv radiodifuziunea prin satelit şi altă radiodifuziune peste frontiere.
- Contacte şi schimburi între societăţile de radiodifuziune, de exemplu teleconferinţe, discuţii sau alte programe comune.
- Diseminarea şi folosirea materialului înregistrat audio-vizual.
- Participarea la forurile de discuţie internaţionale.
- Conferinţe publice, schimburi de vizite de studiu între persoane oficiale şi organizaţii neguvernamentale.
- Conferinţe de presă.

OLS A și OLS B: Ambele organe de lucru subsidiare vor proceda la o dezbatere generală asupra exercitării profesiei de ziarist, îndeosebi îmbunătățirea condițiilor de lucru ale ziariștilor și ale persoanelor care lucrează pentru mijloacele de informare, inclusiv

- Rolul ziariștilor sub toate aspectele sale.
- Facilități pentru călătorie.
- Facilitarea accesului la surse.
- Respectarea confidențialității surselor și materialelor.
- Vizele/acreditarea pentru ziariști și echipele de radio/televiziune.
- Posibilități pentru corespondenții acreditați de a angaja, la alegerea lor, cetățeni ai țării gazdă.

OLS C: Comunicațiile, cu referire deosebită la

- Impactul la nivel național și internațional, al noilor tehnici de producere și tehnologii de radiodifuzare, cum sînt televiziunea prin satelit și cablu, tehnologia telecomunicațiilor, folosirea ordinaratoarelor, noul comunicații telefonice.
- Implicațiile juridice, pedagogice, culturale și sociale ale dezvoltărilor actuale și viitoare în domeniul comunicațiilor.
- Rolul ziariștilor în contextul unor asemenea dezvoltări.
- Chestiuni privind dreptul de autor al ziariștilor, aspecte comerciale.

ORDINEA DE ZI, PROGRAMUL ȘI ALTE ARANJAMENTE ORGANIZATORICE ALE SIMPOZIONULUI ASUPRA MOȘTENIRII CULTURALE

I. Ordinea de zi

1. Deschiderea oficială a simpozionului. Cuvîntarea reprezentantului țării gazdă.

2. Cuvîntări de deschidere ale reprezentanților statelor participante ; cuvîntarea UNESCO.

3. Discutarea trăsăturilor comune ale moștenirii culturale a popoarelor statelor participante, acordîndu-se atenția cuvenită originalității și diversității culturilor lor respective, discutarea :

a) obiectivului și măsurilor necesare pentru o conștientizare crescută și o cunoaștere reciprocă lărgită a acestei moșteniri ;

b) obiectivului îmbunătățirii, între altele prin cooperare și eforturi comune, a protecției și păstrării acestei moșteniri, inclusiv monumentele și obiectele istorice, culturale și religioase.

Examinînd aceste puncte, participanții la simpozion vor examina punerea în aplicare a prevederilor pertinente ale C.S.C.E., facilitînd astfel identificarea obiectivului pentru acțiunea viitoare în aceste domenii.

4. Declarații de închidere și concluzii asupra rezultatelor simpozionului.

5. Închiderea oficială a simpozionului.

II. Programul și celelalte aranjamente organizatorice

1. Simpozionul se va deschide marți, 28 mai 1991 la orele 10.30, la Cracovia. Se va încheia vineri, 7 iunie 1991.

2. Toate ședințele plenare vor fi deschise.

3. Sub îndrumarea plenarei, Grupul de studiu A, dedicat chestiunilor referitoare la creșterea conștientizării cu privire la moștenirea culturală, va examina punctul 3 (a) de pe ordinea de zi, iar Grupul de studiu B, dedicat discutării protecției și menținerii

patrimoniului cultural, va examina punctul 3 (b) de pe ordinea de zi.

În cadrul punctului 3 (a) de pe ordinea de zi, Grupul de studiu A va discuta îndeosebi :

- sursele și manifestările moștenirii culturale a popoarelor statelor participante, inclusiv aspectele sale contemporane, și accesul la aceasta ;
- legăturile reciproce între trăsăturile regionale și alte trăsături ale moștenirii culturale ;
- rolul științei și al literaturii și artei ;

În cadrul punctului 3 (b) de pe ordinea de zi, Grupul de studiu B va discuta îndeosebi :

- îndeplinirea programelor de cooperare ;
- păstrarea moștenirii culturale, inclusiv aspectele socio-economice, și legăturile reciproce cu protecția mediului înconjurător ;
- folosirea metodelor și mijloacelor tehnice moderne pentru menținerea moștenirii culturale și pentru diseminarea cunoștințelor despre aceasta.

Ambele grupuri de studiu vor examina în continuare :

- obiectivul extinderii contactelor, comunicațiilor și schimburilor de informații între instituții, experți și alte persoane interesate în domeniul culturii ;
- obiectivul creației, diseminării și cooperării.

4. Prima zi și jumătate a simpozionului va fi dedicată ședințelor plenare pentru discutarea punctelor 1, 2 și 3 de pe ordinea de zi. Declarațiile de deschidere, de regulă, nu vor depăși 20 de minute pentru fiecare delegație și vor fi ținute în următoarea ordine : Polonia, Spania, Norvegia, Ungaria, R.F. Germania, San Marino, Portugalia, Turcia, Irlanda, Bulgaria, Austria, Monaco, Iugoslavia, Malta, Danemarca, Marea Britanie, Belgia, Canada, Elveția, Cipru, Franța, Vatican, România, Liechtenstein, Italia, Olanda, R.D. Germană, Finlanda, Grecia, Luxemburg, Suedia, Islanda, Cehoslovacia, U.R.S.S., S.U.A.

Ultima zi și jumătate va fi dedicată ședințelor plenare pentru discutarea punctelor 3, 4 și 5 de pe ordinea de zi.

Simpozionul se va desfășura potrivit programului de lucru anexat.

5. Președinția la ședințele de deschidere și de închidere va fi deținută de reprezentantul țării gazdă. După ședința plenară de deschidere, președinția la ședințele plenare va fi deținută prin ro-

tație zilnică, în ordinea alfabetului francez, începînd cu reprezentantul Bulgariei.

Președinția la ședințele de deschidere ale celor două grupuri de studiu va fi deținută de un reprezentant al țării gazdă. Stabilirea următorului președinte la fiecare grup de studiu se va face prin tragere la sorți. Președinția va fi apoi deținută prin rotație zilnică, în ordinea alfabetului francez.

6. În conformitate cu paragraful 74 al Recomandărilor finale ale Consultărilor de la Helsinki, Guvernul Poloniei va desemna un secretar executiv. Această desemnare va fi supusă consimțămîntului statelor participante. Serviciile secretariatului tehnic vor fi furnizate de țara gazdă.

7. Materiale asupra subiectelor ce vor fi discutate vor fi trimise, în una sau mai multe limbi de lucru ale C.S.C.E., prin canale corespunzătoare — de preferat cu cel puțin 3 luni înainte de deschiderea simpozionului — secretarului executiv care le va difuza celorlalte state participante și UNESCO.

8. Dacă simpozionul nu ajunge la nici un fel de concluzii convenite, proiectele și propunerile prezentate la simpozion vor fi transmise de către guvernul țării gazdă următoarei reuniuni general-europene.

9. Celelalte reguli de procedură, metodele de lucru și baremul de repartizare a cheltuielilor ale CSCE se vor aplica, *mutatis mutandis*, și simpozionului.

ORDINEA DE ZI, PROGRAMUL ȘI ALTE MODALITĂȚI DE ORGANIZARE A REUNIUNILOR CONFERINȚEI ASUPRA DIMENSIUNII UMANE A C.S.C.E.

I. Ordinea de zi

1. Deschiderea oficială. Cuvînt al reprezentantului țării gazdă.
2. Discursuri de deschidere ale reprezentanților statelor participante.
3. Schimb de vederi asupra situației din statele participante cu privire la respectarea tuturor drepturilor omului și libertăților fundamentale, contactele umane și alte probleme cu caracter umanitar legate de acestea, inclusiv punerea în aplicare a angajamentelor corespunzătoare ale C.S.C.E.
4. Evaluarea funcționării procedurilor descrise în paragrafele 1—4 și discutarea informațiilor furnizate în conformitate cu paragraful 4 al Secțiunii referitoare la dimensiunea umană a C.S.C.E. din prezentul document final.
5. Prezentarea și examinarea de propuneri concrete privind noi măsuri în direcția îmbunătățirii aplicării angajamentelor și a cooperării în domeniul dimensiunii umane a C.S.C.E. și a întăririi eficacității procedurilor sus-menționate.
6. Discursuri de închidere ale reprezentanților statelor participante.
7. Închiderea oficială a reuniunii.

II. Programul și alte modalități de organizare

1. Prima reuniune a Conferinței se va deschide la 30 mai 1989, orele 10.30, la Paris. Ea se va închide la 23 iunie 1989.

Cea de a doua reuniune a Conferinței se va deschide la 5 iunie 1990, orele 10.30, la Copenhaga. Ea se va închide la 29 iunie 1990.

Cea de a treia reuniune a Conferinței se va deschide la 10 septembrie 1991, orele 10.30, la Moscova. Ea se va închide la 4 octombrie 1991.

2. Punctele 1, 2, 3, 6 și 7 de pe ordinea de zi vor fi examinate în ședințe plenare.

3. Punctele de pe ordinea de zi 4 și 5 vor fi examinate în ședințe plenare și în organe de lucru subsidiare :

Punctul 4 de pe ordinea de zi va fi examinat în organul de lucru subsidiar A ;

Punctul 5 de pe ordinea de zi va fi examinat în organul de lucru subsidiar B.

4. Ședințele plenarei vor fi deschise, afară de cazul când se hotărăște altfel. Ședințele organelor de lucru subsidiare vor fi închise.

5. Dacă se hotărăște în acest fel în plenară, fiecare reuniune poate, pe baza propunerilor prezentate, să examineze elaborarea și adoptarea de noi măsuri care să fie puse în aplicare după încheierea acestei reuniuni.

6. Președinția la ședințele plenare de închidere și deschidere ale fiecărei reuniuni a Conferinței va fi asigurată de reprezentantul țării gazdă. La celelalte ședințe plenare, președinția va fi asigurată prin rotație zilnică, în ordinea alfabetului francez, începînd, la prima ședință, cu reprezentantul Olandei și continuînd la celelalte două reuniuni consecutive ale Conferinței.

7. Discursurile de deschidere în cadrul punctului 2 de pe ordinea de zi vor fi făcute în ordinea următoare :

— la prima reuniune :

Discursurile de deschidere (Paris) : Liechtenstein, Franța, R. D. Germană, Norvegia, Italia, Malta, Olanda, Belgia, Elveția, Bulgaria, Cipru, U.R.S.S., Polonia, Portugalia, Turcia, Danemarca, Islanda, Ungaria, R. F. Germania, Cehoslovacia, Spania, Suedia, Irlanda, Vatican, Iugoslavia, Finlanda, Austria, Monaco, Canada, Marea Britanie, România, Grecia, S.U.A., Luxemburg, San Marino ;

— la cea de a doua reuniune :

Discursurile de deschidere (Copenhaga) : San Marino, Grecia, Monaco, U.R.S.S., Iugoslavia, Cehoslovacia, Belgia, Turcia, Bulgaria, Cipru, Elveția, Islanda, Olanda, Finlanda, Luxemburg, Polonia, Ungaria, S.U.A., Canada Norvegia, Portugalia, Malta, Irlanda, Vatican, Spania, Franța, Suedia, R. D. Germană, România, Italia, Marea Britanie, Danemarca, Austria, R.F. Germania, Liechtenstein ;

— la cea de a treia reuniune :

Discursurile de deschidere (Moscova) : Luxemburg, Grecia, Canada, Belgia, San Marino, U.R.S.S., Ungaria, Islanda, R. D. Germană, Irlanda, Bulgaria, Iugoslavia, Marea Britanie, Olanda, Danemarca, Malta, Suedia, Monaco, Cehoslovacia, Portugalia, Polonia, Austria, Cipru, Elveția, Vatican, S.U.A., Spania, Italia, Liech-

tenstein, Franța, R. F. Germania, Turcia, Finlanda, România, Norvegia.

Discursurile nu vor depăși, de regulă, 20 de minute de vorbitor.

8. În conformitate cu paragraful 74 al Recomandărilor finale ale Consultărilor de la Helsinki, guvernele Franței, Danemarcei și U.R.S.S. vor desemna pe secretarii executivi ai reuniunilor respective. Aceste numiri vor fi supuse acordului statelor participante.

9. Celelalte reguli de procedură, metodele de lucru și baremul de contribuții la cheltuielile C.S.C.E. se vor aplica, *mutatis mutandis*, la reuniunile Conferinței.

**DECLARAȚIA PREȘEDINTELUI
ÎN LEGĂTURĂ CU CARACTERUL DESCHIS ȘI ACCESUL
LA REUNIUNILE C.S.C.E. MENȚIONATE ÎN DOCUMENTUL
FINAL DE LA VIENA**

Practicile referitoare la caracterul deschis și accesul la reuniunile C.S.C.E., bazate pe prevederile pertinente ale Actului final și aplicate de țările gazdă, au evoluat într-un mod pozitiv.

Aceste practici privesc, între altele, accesul în țara gazdă, la locul reuniunii și la ședințele publice ale reuniunilor C.S.C.E., pentru reprezentanții mijloacelor de informare, reprezentanții organizațiilor neguvernamentale sau ai grupurilor religioase, persoane particulare, atât cetățeni locali cit și străini; contacte nestingerite între delegații sau vizitatori și cetățeni ai țării gazdă; respectarea activităților legate de C.S.C.E., inclusiv organizarea de întruniri pașnice, libertății ziariștilor de a scrie reportaje, fără impedimente, precum și de a-și desfășura activitatea profesională în conformitate cu angajamentele C.S.C.E. În lumina acestei experiențe, toate statele participante înțeleg că guvernele țărilor gazdă pentru următoarele reuniuni C.S.C.E., menționate în Documentul final de la Viena, vor urma și dezvolta aceste practici, așa cum acestea au fost aplicate cel mai recent, la Reuniunea de la Viena.

CUPRINS

Către cititor	5
Document final al Reuniunii din 1986 de la Viena a reprezentanților statelor participante la Conferința pentru securitate și cooperare în Europa, ținută pe baza prevederilor Actului final referitoare la urmările conferinței	7
Anexe	60

Tehnoredactor : MARIANA RADULESCU

Format 10/54-34. Coli tipar 8.

Bun de tipar 17 ianuarie 1990. Apărut — ianuarie 1990.

Comanda nr. 1153/13
Combinatul poligrafic București
România

Lei 5,50

Política